



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 19 · 25. november
Sesjonen 2021–2022

Møte torsdag den 25. november 2021 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 19):

1. Valg til Stortingets presidentskap
2. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2021
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 23. november 2021)
3. Interpellasjon fra representanten Mari Holm Lønseth til arbeids- og inkluderingsministeren:
«Barn med innvandrerbakgrunn utgjør under 1/5 av alle barn. Over halvparten av barn i familier med vedvarende lavinntekt er fra denne gruppen. Svak tilknytning til arbeidslivet gjør familier mer utsatt for å leve med lavinntekt. Den største utfordringen for å få flere innvandrere inn i arbeidslivet er mangelen på formell kompetanse. Det er derfor viktig at innvandrere får gode norsksferdigheter og kompetansen næringslivet etterspør. Flere må få mulighet til å ta utdanning i voksen alder. Tidlig innsats og god oppfølging i skole og barnehage er avgjørende. Solberg-regjeringen flyttet derfor ansvaret for integrering til Kunnskapsdepartementet som har ansvar for de viktigste tiltakene for å heve kompetansen.
Hvordan vil statsråden sikre at de gode verktøyene for kompetanseheving som ligger på Kunnskapsdepartementets område, ikke forsvinner eller nedprioriteres i integreringspolitikken?»
4. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Mimir Kristjánsson om å hindre at AAP-mottakere blir kastet ut i fattigdom
(Innst. 36 S (2021–2022), jf. Dokument 8:10 S (2021–2022))
5. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken, Kirsti Bergstø, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Birgit Oline Kjerstad om gjenopprettelse av kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere
(Innst. 35 L (2021–2022), jf. Dokument 8:2 L (2021–2022))
6. Referat

Presidenten: Representantene Per Martin Sandtrøen og Solveig Vitanza, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Vest-Agder: Amalie Gunnufsen

For Hedmark: Bente Irene Aaland

Fra Venstres stortingsgruppe foreligger søknad om at den innvilgede velferdspermisjonen for representanten Alfred Jens Bjørlo i tiden fra og med 24. til og med 30. november forlenges til å gjelde til og med 3. desember.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra den møtende vararepresentanten for Sogn og Fjordane, Gunhild Berge Stang, foreligger søknad om fritak fra å møte i Stortinget i dagene 2. og 3. desember under representanten Alfred Jens Bjørlos permisjon, av velferdsgrunner.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Første vararepresentant, Gunhild Berge Stang, foreslås fortsatt innkalt for å møte i permisjonstiden til og med 1. desember, og andre vararepresentant, Ole-Ansger Nepomuk Martini, foreslås innkalt for å møte i Stortinget i dagene 2. og 3. desember. – Det anses vedtatt.

Videre foreligger det tre permisjonssøknader:

- fra Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Gro-Anita Mykjåland i tiden fra og med 26. november til og med 1. desember for å delta i Den interparlamentariske unions 143. sesjon i Madrid
- fra Høyres stortingsgruppe om permisjon for representantene Trond Helleland og Ine Eriksen Søreide i tiden fra og med 28. november til og med 3. desember – begge for å delta i Transatlantisk forum med NATOs parlamentariske forsamling i Washington DC

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
For Aust-Agder: Oddbjørn Kylland 30. november–1. desember
For Buskerud: Kristin Ørmen Johnsen 30. november–2. desember
For Oslo: Michael Tetzschner fra 30. november–2. desember

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes vil framsette et representantforslag.

Bjørnar Moxnes (R) [10:02:47]: Jeg vil på vegne av Marie Sneve Martinussen, Sofie Marhaug, Seher Aydar, Geir Jørgensen, Mimir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund, Hege Bae Nyholt og meg selv fremme et forslag om oppdatering av retningslinjene for pendlerbolig.

Presidenten: Representanten Ane Breivik vil framsette et representantforslag.

Ane Breivik (V) [10:03:21]: På vegne av representantene Guri Melby, Abid Q. Raja, Grunde Almeland, Ingvild Wethrus Thorsvik og undertegnede vil jeg fremme et forslag om mer europeisk samarbeid.

Presidenten: Representanten Kristoffer Robin Haug vil framsette et representantforslag.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [10:03:49]: På vegne av representanten Rauand Ismail og meg selv vil jeg gjerne fremme et forslag om kvitteringsordning ved personkontroller.

Presidenten: Representanten Sofie Marhaug vil framsette et representantforslag.

Sofie Marhaug (R) [10:04:14]: På vegne av meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å reforhandle styringsavtalen med Enova SF.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Heidi Greni. – Andre forslag foreligger ikke, og Heidi Greni anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Sak nr. 1 [10:04:52]

Valg til Stortingets presidentskap

Presidenten: På bakgrunn av presidentens meddelelse om å tre tilbake som Stortingets president – meddelelsen ble referert i Stortingets møte tirsdag 23. november – må Stortinget velge ny president.

Representanten Rigmor Aasrud har bedt om ordet.

Rigmor Aasrud (A): Arbeiderpartiet har en kandidat til ny stortingspresident som får følge også for vår øvrige representasjon i presidentskapet. Vi har sterke føringer i vårt parti for jevnest mulig kjønnsfordeling. Som følge av dette vil jeg derfor be om at det også velges en ny fjerde visepresident.

Presidenten: Presidenten foreslår da at det i tillegg til valg av ny stortingspresident også velges ny fjerde visepresident. – Det anses vedtatt.

Presidenten ber først om forslag på Stortingets *president*.

Rigmor Aasrud (A) (fra salen): Jeg har den ære å foreslå Masud Gharahkhani.

Presidenten: Masud Gharahkhani er foreslått valgt til Stortingets president. – Andre forslag foreligger ikke.

Presidenten foreslår at valget av president skjer ved skriftlig votering. Det foregår ved at representantene skriver et navn på en av de utlagte stemmesedlene og går fram og legger stemmesedlene i en av de to stemmeurnene som er plassert foran presidentens bord. – Det vil da bli foretatt skriftlig avstemning.

Valget hadde dette resultat:

Det ble avgitt totalt 119 stemmer.

Til Stortingets *president* ble valgt Masud Gharahkhani med 103 stemmer. Det var avgitt 2 stemmer på ikke foreslått kandidat. 14 stemmesedler var blanke.

Presidenten: Presidenten ber da om forslag på Stortingets *fjerde visepresident*.

Rigmor Aasrud (A)] (fra salen): Jeg vil foreslå Kari Henriksen.

Presidenten: Kari Henriksen er foreslått valgt til Stortingets fjerde visepresident. – Andre forslag foreligger ikke.

Det foretas skriftlig avstemning.

Valget hadde dette resultat:

Det ble avgitt totalt 119 stemmer.

Til Stortingets *fjerde visepresident* ble valgt Kari Henriksen med 106 stemmer. 13 stemmesedler var blanke.

Presidenten: Dermed er valgene til Stortingets presidentskap foretatt, og presidenten vil be den nyvalgte stortingspresidenten om å komme opp og overta klubben.

Da vil jeg få lov til å gratulere med valget og ønske velkommen i kollegiet! Lykke til med viktige og krevende oppgaver.

(Akklamasjon i salen)

Masud G h a r a h k h a n i overtok her presidentplassen.

Presidenten: Tusen takk! Jeg vil gjerne takke for den tilliten dere har vist meg.

I fellesskap har vi en stor jobb å gjøre for å gjenvinne tilliten hos folket vi skal tjene. Jeg ser fram til å utføre

vervet på en trygg og tillitsfull måte, i nært samarbeid med alle partier på Stortinget. Takk.

Da går vi videre på Stortingets dagsorden.

Sak nr. 2 [10:18:39]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2021 (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 23. november 2021)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Fremskrittspartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Rødt 5 minutter, Venstre 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Kristelig Folkeparti 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:19:51] (utenriks- og forsvarskomiteens leder): Først vil jeg også få benytte anledningen til å gratulere med valget som stortingspresident. Jeg hadde en liten mistanke om at det store oppmøtet i salen først og fremst handlet om valget av president.

Så vil jeg få benytte anledningen til å takke utenriksministeren for redegjørelsen på tirsdag. Det var en fyldig og grundig redegjørelse, som berørte mange temaer som vi nok ikke er ferdige med å diskutere, fordi utviklingen i Europa krever at vi fortsetter de diskusjonene. Men det var også viktig med en redegjørelse nå, og jeg er også glad for signalene fra utenriksministeren om at regjeringa viderefører mye av politikken fra Solberg-regjeringa.

Norsk utenrikspolitikk begynner i Europa, og den nåværende strategien for samarbeidet med EU representerte en veldig tydelig dreining. Solberg-regjeringa styrket samarbeidet med EU fordi vi ville gjøre det, og fordi det tjente norske interesser, ikke fordi vi måtte. Det er et helt avgjørende utgangspunkt og definerer i stor grad hvilken innfallsvinkel en regjering tar til europeisk samarbeid.

I flere europeiske land er menneskerettighetene under press, og særlig i Polen og Ungarn. Den forrige regjeringa strammet tydelig til overfor disse landene, særlig gjennom EØS-midlene. Dette var lange og grundige og helt nødvendige prosesser, og det førte til at vi avskar EØS-midler til polske kommuner og regioner som erklærte seg som såkalte LHBTI-ideologifrie soner. Og selv om flere av disse kommunene og regionene nå har trukket tilbake erklæringene, må regjeringa følge veldig

nøye med på om det bare er en kosmetisk endring eller en reell endring. Hvordan LHBTI-personer faktisk behandles i disse kommunene og i landet for øvrig, må være definerende.

Vi reduserte også den delen av justissamarbeidet med Polen som omhandlet domstoler, men opprettholdt bl.a. den delen av samarbeidet som omhandlet tiltak for å hindre vold mot kvinner. Og ikke minst: Vi inngikk en avtale med Ungarn om at de ikke ville få utbetalt noen EØS-midler hvis vi ikke ble enige om en uavhengig fondsforvalter for EØS-midlene. Da vi ikke ble enige, trådte avtalen i kraft, og Ungarn kan nå ikke motta de ca. 2,3 mrd. kr som var avsatt til programmer i Ungarn. Vi gjorde dette for å sette grunnleggende rettsstats- og menneskerettighetsprinsipper i sentrum. Det var helt nødvendig, og jeg er veldig glad for at regjeringa så tydelig opprettholder denne politikken.

I går kveld kom også meldingen om at den polske forfatningsdomstolen slo fast at deler av Den europeiske menneskerettskonvensjon, EMK, strider mot den polske grunnloven. Dette kommer etter at EMD har kritisert de polske domstolsreformene som undergraver dommeres uavhengighet og upartiskhet, og som er i strid med EMK, artikkel 6. Dette er nok et illevarslende tegn for rettsstatsutviklingen i Polen.

Når neste runde med EØS-midler nå forhandles, bør et viktig norsk krav være at de kondisjonalitetsmekanismene vi har brukt overfor Ungarn og Polen, blir en del av selve avtaleteksten. Dette er en tilstramming også EU har interesse av.

Utenriksministeren sa i sin redegjørelse at Tyskland er vår viktigste samarbeidspartner i Europa. Det er en vurdering jeg deler fullt ut. Det var også det som lå bak Solberg-regjeringas utforming av en egen Tyskland-strategi. Jeg hadde gleden av å være gjest under det tyske stasjonssjefsmøtet i juni og snakket til det tyske diplomatiske korps. Det var viktig da, og det er viktig framover, å understreke det verdifelleskapet vi har med Tyskland og måten vi jobber sammen på for å styrke og reformere det multilaterale systemet.

Nettopp når det gjelder verdier, rettsstat og menneskerettigheter, er det uhyre viktig å ha Tyskland som partner. Da jeg innledet på stasjonssjefsmøtet, vektla jeg enkelte utviklingstrekk som også rammer Europa. Det ene er at ulikhet og populisme har gitt næring til polarisering og proteksjonisme. Det andre er at nettopp når man kanskje værers at det er et svekket globalt lederskap, kommer autokratiske og autoritære krefter fram og utfordrer de hardt opparbeidede framskrittene som har vært på området menneskerettigheter, og det inkludert på vårt eget kontinent. Dette er utviklingstrekk vi har et felles ansvar for å slå tilbake, og det gjør vi aller best i nært samarbeid i Europa.

Vi ser en svært dramatisk situasjon på grensa mellom Polen og Hviterussland, og fra Høyres side støtter vi den linja regjeringa har valgt, inkludert at Norge fortsetter å slutte seg til EUs restriktive tiltak mot Hviterussland. Den forrige regjeringa fremmet som kjent en ny sanksjonslov som fikk Stortingets tilslutning, og den er særlig viktig nå, fordi den gjør at vi kan delta fullt ut i alle restriktive tiltak.

Men i lys av utviklingen generelt i regionen mener jeg det er en veldig uklok beslutning av regjeringa å kutte 128 mill. kr i bevilgningen til Europa og Sentral-Asia. Utvikling av sterke rettsstater og bærekraftige økonomier er helt avgjørende premisser for framveksten av fredelige og demokratiske samfunn. Stagnasjon og tilbakeskritt gir økte spenninger og fare for radikaliseringsinternt i flere av landene. De siste ukenes utvikling i Bosnia kan tjene som et viktig og foruroligende eksempel. Intern radikaliserings gir også rom for eksterne aktører som ser seg tjent med å motarbeide dypere og tettere europeisk integrasjon. Solberg-regjeringa nær dobbelt støtten til Vest-Balkan nettopp for å motvirke disse utviklingstrekkene, som også påvirker resten av Europa sterkt.

EU driver nå en storstilt økonomisk gjenoppbygging og gjenoppheiting etter pandemien, og selve navet i dette er European Green Deal, Europas grønne giv. Det er en kombinert vekst- og klimastrategi. Jeg skal innrømme at jeg var bekymret for den grønne given da pandemien traff. Kom den til å bli lagt i en skuff, eller kom den til å bli videreført? EU bestemte seg for å ta lederskap, forsterke den og bruke den som en del av den økonomiske gjenoppheitingen. Det er et veldig godt stykke politisk håndverk.

Norge har veldig mye å bidra med og kan få betydelig utbytte av den grønne given. Vi har svært kompetente miljøer i næringslivet og FoU-sektoren, ledende teknologi og en allerede tett tilknytning til EUs klima- og miljøpolitikk. Her må Norge fortsette å være godt framme i skotuppene og ta fullt ut del i denne omstillingen. Det tjener norske interesser veldig godt.

Utenriksministeren nevnte også det forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet med EU. Jeg mener det er behov for å fortsette å styrke dette samarbeidet, men på en måte som ikke dupliserer det vi gjør som NATO-alliert. I praksis handler dette om hvordan vi håndterer en lang rekke problemstillinger i krysningsspunktet mellom forsvar, teknologi og handel. Spørsmålet er i vår tid også hvordan vi skal beholde et militært forsprang når framvoksende makter i økende grad kan høste spiss teknologi fra sivil side. Hvordan skal framtidens eksportkontroll utformes, hva slags type infrastruktur skal vi skjerme, og hva skal forbli åpent for anbud og eierskap fra ulike aktører?

I disse sakene mener jeg vi har mye å hente på et enda tettere samarbeid med EU og likesinnede enkeltland, som våre nordiske naboer. Solberg-regjeringa sørget for å styrke konsultasjonene med EU på flere viktige felter, bl.a. når det gjelder screening. Jo mer vi kan koordinere oss, jo mer motstandsdyktige blir vi mot press.

Dette er komplekse saker hvor vi både trenger et solid og selvstendig nasjonalt beslutningsgrunnlag, og hvor vi har stort utbytte av å utveksle informasjon. Denne typen saker berører ikke bare sikkerhet, men også andre hensyn som handel og konkurranse. Derfor vil ikke allierte alltid komme til de samme konklusjonene, og nettopp derfor er det så viktig at vi holder nær kontakt, og her vil altså de nordiske landene og EU ofte stå oss nær.

Solberg-regjeringa satte inn mye ressurser på å styrke forholdet til EU. Bare de siste to årene sørget vi for å sikre Norge en plass i relevante prosjekter under PESCO, og fra og med i år går Norge også med i det store nye europeiske fondet for forsvarsforskning, EDF.

Jeg ønsker å avslutte der jeg begynte, med hvorfor det er så viktig og riktig å samarbeide tett med EU. Det er fordi det tjener norske interesser. Da er det ikke til å unngå å gjøre en visitt til Hurdalsplattformen. Det er sånn at Hurdalsplattformen ikke ett sted nevner viktigheten av EØS-avtalen, som altså er vår desidert største, mest omfattende og viktige internasjonale avtale. Det står at EØS-avtalen ligger til grunn, men det står ikke med noen form for entusiasme.

Vi ser også at en del av de forslagene som ligger i Hurdalsplattformen, og som utenriksministeren også gjentok i sin redegjørelse, i beste fall er uklare. Jeg har også tidligere forsøkt å spørre utenriksministeren hva som menes med at det skal gjennomføres en utredning om erfaringene fra EØS-samarbeidet de siste ti årene – noe jeg mener er bra; kunnskap er positivt. Men det står også at erfaringene fra nærliggende land utenfor EU som har andre avtaler med EU, også skal utredes. Det er bare to nærstående land dette er snakk om: Det er Sveits og Storbritannia, og begge er utenfor det indre markedet. Hva vil premisset for denne typen utredning være?

Jeg er også bekymret for at regjeringa ikke vil sette nok tempo i samarbeidet med EU og i EØS-samarbeidet og bli hengende etter og dermed miste norsk innflytelse og påvirkning over viktige prosesser. Jeg ser at regjeringa skriver i plattformen at EØS-avtalen ligger til grunn, men jeg vil gjerne vite at regjeringa akter å opprettholde det samme høye tempoet som den forrige regjeringa i samarbeidet med EU.

Åsmund Aukrust (A) [10:30:26]: Ærede president! Gratulerer med landets høyeste verv, og gratulerer til utenriksministeren med sin første redegjørelse!

Oppsummert kan vi si: Norge står ikke sterkest alene, verken militært, politisk eller økonomisk. Vi er avhengige av hverandre, vi er avhengige av forpliktende samarbeid, og det er det som er grunnlaget for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk: FN, NATO og EØS. Komitélederen må ha fulgt dårlig med om hun ikke har fått med seg utenriksministerens entusiasme for alle de tre pilarene i norsk utenrikspolitikk.

De siste to årene har vi levd mer isolert. Vi har fått merke hvor mye vi savner de åpne grensene. Det vi har tatt for gitt, at vi kan reise fritt mellom land, besøke hverandre, handle med hverandre og samarbeide med hverandre, har vi ikke hatt de siste årene. Vi har sett hvor nært integrert vi egentlig er. Ikke minst gjelder det grensekommunene våre, hvor hverdagen har blitt helt annerledes på begge sider av grensen. Vi har gjennom koronaen lært at vi trenger både en sterkere nasjonalstat og mer internasjonalt samarbeid. Det er ingen motsetning, snarere tvert imot. Det er kjernen i regjeringens europapolitikk.

Det er få områder hvor vi ser det tydeligere enn i klimapolitikken. Det er den mest internasjonale av alle utfordringer. Den er så internasjonal at det er lett å peke på andre, men det gjør ikke dagens regjering; vi sier at vi skal gjøre jobben selv. Vi skal kutte over halvparten av de norske utslippene, og så skal vi samarbeide med Europa for å få utslippene ned, både i Europa og hjemme. Vi skal også la oss inspirere av det som skjer der ute.

I Europa ser vi en mer aktiv næringspolitikk. Spørsmålet er ikke om Norge skal ligge i front, men at vi ikke skal henge bakpå. For klimaløsningene gir også muligheter. Norges konkurransefortrinn skal aldri være at vi er billigst eller har de laveste lønningene, men det kan være at vi har den mest klimavennlige og mest moderne teknologien. Jeg er glad for at vi har fått en ny regjering som skjønner viktigheten av en aktiv stat, som vil kutte utslipp og skape jobber.

Et av utenrikspolitikkenes fremste mål er å gjøre nasjonal politikk mulig. Jeg vil takke utenriksministeren for at hun brukte så mye av sin redegjørelse på å snakke om arbeidsliv, for arbeid er det viktigste i ens liv. Vi sier ofte at arbeidsinnvandring er positivt for Norge, men det er mer enn det: Vi er helt avhengige av det. Men det vi ikke har noe å gi på, er den norske modellen. Derfor er kampen mot sosial dumping avgjørende for en ny regjering.

Alt henger sammen med alt, sa Gro Harlem Brundtland. Det ser vi tydelig i dette spørsmålet. Når vi øker fagforeningsfradraget, er det med på å hegne om den norske modellen. Der den forrige regjeringen skrev støtteerklæring til det uorganiserte arbeidslivet, sier vi det motsatte. Vi vil ta aktive grep for å sikre standardene i

norsk arbeidspolitikk. Det er avgjørende for den nye regjeringens europapolitikk.

Jeg tilhører en generasjon hvor det meste i vår del av verden har gått i riktig retning: mer demokrati, mer likestilling, mer åpenhet og større muligheter. Men de siste årene har vi sett mange steder i Europa at det har gått den andre veien. For det er ikke tyngdekraften som gjør at det blir mer frihet, det er politikk, og politikk kan også ta oss den andre veien. Vi har sett det i Ungarn, vi har sett det i Polen, og vi har sett det i andre land. Ytringsfriheten er under press, kvinners rettigheter reverseres, og vi har sett etablering av LHBT-frie soner. Det er ikke akseptabelt, og det strider mot alt det vi står for.

Norge kan ikke løse situasjonen, for det kan man bare gjøre internt i de enkelte landene, men vi kan gjøre enda mer for å hjelpe de kreftene som jobber for det samme som oss. Vi kan støtte sivilsamfunn, fryse støtte når vilkår ikke aksepteres og delta på symbolske markeringer for støtte og solidaritet. Jeg vil gjennom utenriksministeren takke våre ambassader og ambassadører for at de gjør akkurat det: møter sivilsamfunn, deltar i pride-markeringer og støtter menneskerettighetsaktivister.

La meg avslutte med å si at for noen år siden var det mange som sa at sosialdemokratiet var i krise. Vel, i går fikk vi vite at vi får en ny sosialdemokratisk kansler i Europa, og vi har nå sosialdemokratiske statsministre og sentrum–venstre-regjeringer i Norge, Sverige, Danmark og Finland. Det er mer enn 20 år siden dette skjedde samtidig. Og selv om det nordiske samarbeidet står støtt på tvers av partiene, tror jeg denne koalisjonen vil åpne for enda mer nordisk samarbeid – for felles initiativ i europapolitikken, i arbeidslivspolitikken, i miljøpolitikken og i initiativpolitikken. Vi går inn i en tid med mer samarbeid, mer solidaritet og erkjennelsen av at vi står sterkest i fellesskap, både hjemme og ute i verden.

Marit Arnstad (Sp) [10:35:40]: Gratulerer med nytt verv!

Jeg vil starte innlegget mitt med å takke utenriksministeren for en klarsynt, god og nøktern redegjørelse. Den peker både på mulighetene og på utfordringene som vi møter i forholdet til EU og EØS. Den formidler en praktisk oppfølging på feltet som er konsistent med det kompromisset som er nedfelt mellom Arbeiderpartiet og Senterpartiet i Hurdalsplattformen. Det er velkjent at Senterpartiet og Arbeiderpartiet har ulike primærstandpunkt når det gjelder synet på EU og EØS. Senterpartiet står med begge beina plantet i den norske neisida når det gjelder spørsmålet om medlemskap i EU. Og jeg trenger neppe å repetere vår skepsis til EØS som konstruksjon, og til en rekke av de omfattende EU-tilpasningene som stortingsflertallet har sluppet gjennom siden 1993.

Mange vil derfor sikkert spørre hvorfor Senterpartiet da kan regjere med Arbeiderpartiet, som har en annen innfallsvinkel, og hvordan vi kan stille oss bak Hurdalsplattformens europapolitikk. La meg være klar på det: Det er helt overflødig å forklare Senterpartiet at politisk samarbeid også krever politiske kompromisser. Viljen til å jobbe for gjennomslag ved hjelp av kompromiss går som en grønn tråd gjennom mitt partis historie. Senterpartiet er et parti som først og fremst jobber i møterommene, der avgjørelsene tas, ikke ute på Eidsvollss plass.

Som utenriksministeren sa i redegjørelsen, er nasjonalstaten den primære rammen for det politiske ansvaret. La meg legge til for egen del: også for folkestyret, og det beste grunnlaget også for velferdssamfunnet. Samtidig er det sånn at vi alle sammen bestandig har vært og vil være avhengig av et internasjonalt samarbeid og internasjonal åpenhet. Senterpartiet mener at Hurdalsplattformen trekker ting i riktig retning. Den skisserer en linje som ivaretar det politiske samvirket og handels-samarbeidet som det er tverrpolitisk enighet om at vi skal ha med EU og med de europeiske landene.

Men utenriksministeren stikker heller ikke under stol at det er interessekonflikter og utfordringer som Norge må håndtere. Vi vet f.eks. at det felles arbeidsmarkedet i EØS har skapt problemer med et useriøst arbeidsliv og sosial dumping, og vi vet at det også følger med interessekonflikter knyttet til felles løsninger og felles standarder. Disse diskusjonene er det nå rom for å ta tak i på en balansert og nøktern måte, slik også utenriksministeren skisserer, på en måte som ikke fortier hva som er genuint norske interesser, men som erkjenner og utnytter det spillerommet som EØS-samarbeidet faktisk gir Norge.

Jeg understreker dette fordi utenriksministerens redegjørelse klart viser at Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen vil føre en mer aktiv politikk vis-à-vis EU og EØS enn det tidligere regjeringer har gjort. For det som ofte har blitt kalt en aktiv europapolitikk, har altfor ofte vært en passiv europapolitikk. Det har vært en politikk der norske regjeringer i altfor liten grad har utnyttet det handlingsrommet som Norge faktisk har gjennom EØS-samarbeidet. De som argumenterer for at Norge skal opptre servilt overfor EU, gjør både norske interesser og det europeiske samarbeidsklimaet en bjørnetjeneste.

Senterpartiet mener at Hurdalsplattformen og utenriksministerens redegjørelse bærer bud om at den norske politikken i møte med EU rent faktisk skal være aktiv, ikke bare i navnet, men i helt reelle prioriteringer. Jeg regner med at noen vil prøve å bagatellisere dette i debatten i dag, men jeg vil stille noen spørsmål.

Ville en Høyre-ledet regjering varslet en mer aktiv linje for å fremme norske interesser innenfor EØS og til

og med sagt at handlingsrommet i EØS-avtalen skal tas i bruk, med særlig vekt på å sikre nasjonal kontroll på områder som norsk arbeidsliv, energi og jernbane? Jeg kan ikke se det for meg. Ville en Høyre-dominert regjering tatt initiativ til å gå i dialog med EU med mål om å sikre Norge unntak fra bestemmelser i EUs fjerde jernbanepakke? Jeg kan ikke se det for meg. Ville Erna Solberg noen gang ha akseptert å gjennomføre en utredning om erfaringene med EØS-samarbeidet de siste ti år, og å utrede erfaringene de nærstående land utenfor EU har med alternative avtaler med EU? Neppe.

Nå er dette en del av regjeringens politikk, og for Senterpartiet representerer disse tingene et klart og tydelig framskritt.

Alle i denne sal kjenner til den temmelig fastlåste situasjonen som har vært mellom EØS-skeptikere og EØS-tilhengere. Stillingskrig er kanskje et litt sterkt ord å bruke, men vi har i det minste i all vennskapelighet stått ettertrykkelig fast på våre posisjoner på begge sider. Jeg håper nå at vi kan få litt bevegelse i det bildet. Vi vil alltid ha ulike syn på EU og EØS i denne sal, men det er også mulig å styre debatten inn mot hva som er de norske primære interesser i samarbeidet med EU, og drøfte hvordan man skal agere i forhold til det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:41:06]: President, gratulerer med vervet!

Jeg vil også takke utenriksministeren for redegjørelsen. Men jeg må si at da jeg hørte redegjørelsen, var det nesten så jeg trodde det var den forrige utenriksministeren som holdt redegjørelsen. Det var ikke særlig mye forskjeller her. Den forrige utenriksministeren sa «støtter linjen» og «deler fullt ut» – det var i grunnen det det var preget av. Det må man gjerne gjøre. Det er sikkert krevende å finne nyanser når det gjelder europapolitikk, men da får jeg være «the odd man out».

Jeg oppfattet at det var en lite prinsipiell tilnærming. Den var preget av praktiske og dels inkonsekvente og selvmotsigende konklusjoner og enkelte floskler. Vi står ikke sterkest alene, er påstanden, og klimakrisen blir brukt som eksempel. Men hvorfor insisterer vi da på at nasjonale klimatiltak er det som skal til, når vi faktisk mener og sier det motsatte? Så var pandemien det andre eksempelet. Er det noe den har vist oss, er det at det var de nasjonale tiltakene som er satt i gang, det var stengte grenser, det var å sikre seg vaksiner, som sto i bresjen. Det var ikke med en gang et globalt tiltak om hvor mange vaksiner som fantes i Afrika. Det var ikke det som var, og hvorfor da bruke den formen for retorikk?

Utenriksministeren hyllet i redegjørelsen ytringsfriheten, og det er bra. Hun sa samtidig at maktstrukturer er i endring. I forhold til hva da? Ja, det er maktstrukturer i endring, men det har det alltid vært, og det kommer

det alltid til å være, og det er positivt – om det kommer i den ene eller den andre retningen. Det er det demokratiet dreier seg om. At noen land ønsker å fokusere på nasjonal kultur og kulturarv og nasjonal selvvråderett, er ikke negativt, det er faktisk helt akseptabelt og helt i tråd med det vi som stortingssal og stortingsrepresentanter også burde sette pris på.

Den grønne omstillingen – og der kommer det en liten floskel igjen – skal skape konkurransekraft og industriutvikling og det er ikke måte på. Karbonfangst og -lagring: Dette er subsidier som iverksettes i milliardklassen, og hadde det vært lønnsomt, hadde industrien vært der med en gang. Slik fungerer kapitalismen – disse egenrådige, griske kapitalistene som kommer til å investere for å tjene penger. Men de vil ikke investere penger, de venter på subsidier, og da må vi ikke si det motsatte. Vi må bare innrømme det, at vi vil bruke subsidier fordi vi har et annet mål. La oss være ærlig om dette.

Når det gjelder norske lønns- og arbeidsvilkår i Norge: Det er bra, det er jeg for. Men vil da utenriksministeren si at f.eks. en norsk arbeidstaker i Polen skal ha polske lønns- og arbeidsvilkår? For utveksling av arbeidskraft over landegrensene var også noe som utenriksministeren syntes var positivt. Er det slik at vi da skal ha polske arbeidsvilkår, eller skal vi presse lønns- og arbeidsvilkår opp i Polen, slik at de kommer opp på nivå med norske lønns- og arbeidsvilkår? Det siste er vel lite sannsynlig.

Og Polen og Ungarn mister økonomisk støtte fordi de ikke gjør endringer i sitt lovverk, som resten av EU ønsker – inkludert Norge. Hva ville vi sagt om vi ble tvunget til å endre vårt lovverk når det gjaldt oljeutvinning, jakt på sel, hvalfangst osv.? Hvis vi ble avkrevet den endringen, hvordan ville vi reagert? Polen og Ungarn kommer til å komme etter oss når det gjelder seksuelle minoriteter og rettigheter. For oss er det selvsagt, men de vil komme etter. Men når de blir påtvunget det, skaper det sinne og forakt for EU, og det ser vi akkurat nå. Det tar litt tid, og det må vi akseptere. Husk at homofili var forbudt i Norge i 1972, og da var et flertall for at det skulle være forbudt med homofili i Norge. Så vi må akseptere at det faktisk tar lite grann tid, at vi ikke over natten endrer det til det vi ønsker skal være det endelige målet.

Vi skal forsterke samarbeidet med våre nordiske naboer, og vi skal forsterke samarbeidet med Tyskland – men da er det jo rart at det første vi gjør, er å dra med franske styrker til Mali. Det var jo ikke der vi skulle forsterke samarbeidet, men det er der vi starter, med en kultur og et språk som er veldig fremmed for Norge, i en tidligere fransk koloni, Mali. Der er vi nå. Men vi er mest nær Tyskland og våre nordiske naboer og Storbritannia. Det stemmer jo ikke. Det stemmer jo ikke med virkeligheten. Når det gjelder logistikk med franske styrker i Mali, kan man vel gjette hvordan det skulle fungere.

Så er vi glad for at utenriksministeren satte bjella på katten når det gjelder Lukasjenko og Hviterussland. Jeg skal ikke gå inn mer inn på det, for jeg har lyst til å få med det siste: Vi er glade for at man har gått inn i PESCO og EDF. Det er viktig for Norge, men det er ikke et felles marked. Det er ikke slik at det skaper et indre marked. Det er konkurranse fremdeles, og det er positivt.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:46:24]: Utenriksministeren snakka varmt om nært samarbeid mellom europeiske land, og det kan SV og eg skriva under på. Utenriksministeren understreka òg behovet for ein aktiv diskusjon om forholdet vårt til Europa. Det er bra. For det er altså forma på og innhaldet i dette europeiske samarbeidet som me treng ein opplyst og aktiv diskusjon om, ikkje om me er for eller mot europeisk samarbeid. I staden for eit skremmebilde av kva som skjer viss Noreg skulle koma til å nysa i det antatt gode europeiske fellesskapet, er det på tide med ein fot i bakken og eit ærleg ordskifte om kor me er på veg.

Eit eksempel frå valkampen var då ein samla raud-grøn opposisjon, saman med LO, tok til orde mot EUs jernbanepakke IV fordi det inneber ei pålagd konkurranseutsetjing av all framtidig persontrafikk på jernbane i Noreg, og at me blir underlagde EUs jernbanetilsyn. Då fekk me høyra frå eit av dei dåverande regjeringspartia at me var imot at folk skulle kunna ta toget sørover over grensa. Det er, for å seia det forsiktig, ikkje eit bidrag til ein opplyst debatt.

Ei utgreiing om erfaringane med EØS dei siste ti åra, slik regjeringa no tek til orde for i si plattform, er difor av det gode, og det kan forhåpentleg bli ein sjanse til å gjera statsrådens ønske om ein aktiv diskusjon til verkelegheit. Difor håpar eg at me får eit breitt samansett utval som belyser EØS-avtalen frå ulike perspektiv, og som får fram ueinigheitene òg i vurderinga av avtalens konsekvensar, med både forskarar og ressurspersonar frå organisasjonar som har særleg inngåande erfaring på sine felt. Mandatet bør vektleggja at det kan vera ueinigheit om både problembeskrivingane og analyseperspektivet, for det er openbert ueinigheit om korleis EØS-avtalen påverkar norsk politikk.

SV legg i vår forståing til grunn at EØS er ein dynamisk avtale som berre utviklar seg éin veg – i retning stadig meir marknadsstyring og stadig meir overføring av suverenitet. Avtalen er mykje meir omfattande enn då avtalen blei inngått, men så gradvis skjer det at det ikkje alltid er lett å peika på nøyaktig kva tid det skjedde. Denne tappinga av dei folkevalde organa for makt og handlekraft er i seg sjølv eit problem fordi det fører til avmakt, apati og svekt tillit. Det ser me òg i mange EU-land. Det er ikkje eit særnorsk fenomen.

Det er mykje snakk om å utnytta handlingsrommet i EØS. SV er villig til å bruka kvar ein snev av handlingsrom. Regjeringa skal få vår fulle støtte til å gjera nettopp det, om nødvendig gjennom reservasjonsrett og ved å bruka moglegheitene som eventuelt finst til å føra den politikken som er nødvendig og ønskeleg, f.eks. på områda som har med energi, arbeidsliv og jernbane å gjera, som regjeringa sjølv trekkjer fram. Det er eit godt signal at utanriksministeren ønskjer å ha særleg vekt på å sikra nasjonal kontroll på desse områda. Eg ser fram til at regjeringa følgjer opp dette signalet med praktisk politikk. SV vil òg gå lenger og ta langt sterkare nasjonal demokratisk kontroll på desse områda, anten det gjeld arbeidsliv, energipolitikk eller jernbane.

For å avslutta med jernbanepolitikken: Regjeringsplattforma seier altså at regjeringa, så raskt som mogleg, vil gå i dialog med EU med mål om å sikra unntak frå delar av føresegnene i EUs fjerde jernbanepakke. Det støttar me opp om. Samtidig er det urovekkjande at det allerste er gjeve signal om ei glideflukt vekk frå dette aktive ønsket om å sikra unntak. For SV er det heilt sentralt å unngå at framtidig persontrafikk på jernbane i Noreg skal underleggjast EUs tvangstrøye. Dei viktigaste unntaka me må sikra, er unntak frå denne konkurransevangen og underlegginga under EUs jernbanetilsyn. Det vil òg bety at det blir lettare å reversera den oppsplittinga og organiseringa av norsk jernbane og å vareta rettane til dei tilsette.

Bjørnar Moxnes (R) [10:51:49]: Skiftende regjeringer har gitt makteliten i EU økende kontroll over viktige samfunnsområder som energi, arbeidsliv og transport. De negative følgene kan leses av på strømregningene som nå truer med å ødelegge både økonomien og jula til familier landet rundt. De kan leses av på norske arbeidsplasser hvor sosial dumping importert gjennom EØS-avtalen ødelegger for trygge arbeidsvilkår, og ikke minst ser vi det også i transportsektoren, hvor vi risikerer irreversibel konkurranseutsetting, oppstyking og privatisering av norsk jernbane om vi ikke nå tar grep for å sikre Norge unntak fra EUs fjerde jernbanepakke. EØS-avtalen er en abonnementsordning på høyrepolitikk fra Brussel.

Så fins det likevel et lyspunkt. Aldri før har det vært flere på Stortinget som enten vil bytte ut EØS-avtalen, få den vekk, eller reforhandle deler av den, eller i hvert fall utnytte handlingsrommet, om vi skal tro det som ble sagt av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet før valget. Samtidig er fagbevegelsen helt entydig og klar. De krever at norsk arbeidsliv må beskyttes mot press fra EU og EØS. Det gir regjeringen en historisk mulighet til å innfri løftene sine fra valgkampen og i Hurdalsplattformen om å utnytte handlingsrommet i avta-

len og ikke minst be om unntak fra EUs fjerde jernbanepakke.

Dessverre ser vi nå at regjeringen er i en slags glideflukt vekk fra nettopp Hurdalsplattformens løfter når det gjelder fjerde jernbanepakke, til tross for at høyreregjeringen innlemmet oss i jernbanepakken etter at regjeringen hadde tapt valget, og mot viljen til et klart flertall i det nye Stortinget etter høstens valg. I stedet for å gå til EØS-komiteen og be om at tvungen privatisering fjernes fra pakken, snakker regjeringen nå bare om å utsette privatiseringen i ti år. Hvis det skjer, vil det være et klart svik mot forventningene fra en samlet fagbevegelse, som er mot irreversibel privatisering og oppstyking av jernbanen, ikke bare om ti år, men her og nå og for all framtid.

I redegjørelsen snakket utenriksministeren om å ivareta konstitusjonelle hensyn og fullt ut sikre norske interesser, men dessverre er historien om Norges EØS-medlemskap en historie om det stikk motsatte. Jussprofessorene Eirik Holmøyvik og Christoffer Conrad Eriksen har påpekt at når man har overført myndighet til EU, har også Grunnloven om mindretallets rett til å verne om vår suverenitet blitt ofret på veien. Gang på gang har Stortingets EU-lojale flertall vedtatt å avgi norsk suverenitet til Brussel med simpelt flertall, noe som egentlig forutsetter at avgivelsen er lite inngripende, når man burde ha fulgt § 115 som krever tre fjerdedels flertall. Dette skjedde både ved ACER-innmeldingen og ved innmelding i fjerde jernbanepakke, til tross for at begge etter Rødts syn innebærer svært inngripende myndighetsoverføring. Men når flertallet selv bestemmer hvilken myndighetsoverføring til EU som er lite inngripende, er praktisk talt mindretallets rett til å beskytte selvråderetten illusorisk. Denne tilsidesettelsen av Grunnloven er ikke en hypotetisk problemstilling, for nå har vi en historisk mulighet til å stå opp mot EØS for å beskytte norsk kraft, arbeidsliv og jernbane fordi vi har flere folkevalgte enn noen gang som har lovet velgerne å gjøre akkurat det, men da må Grunnlovens bestemmelser også respekteres.

Det går en rett linje fra tilsidesettelsen av flertallsviljen i folket uttrykt i to folkeavstemninger, ved innmeldingen i EØS, og til den avtroppende Solberg-regjeringens snikinnmelding i EUs fjerde jernbanepakke stikk i strid med stortingsflertallets ønske. Rødt har fremmet forslag om opphevelse av dette vedtaket. Det trengs for å unngå løftebrudd overfor både velgerne og fagbevegelsen. Det er også en gyllen mulighet til å sette en strek over tilsidesettelsen av demokratiet og av grunnlovsstridig myndighetsoverføring til EU.

Svein Harberg hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Guri Melby (V) [10:57:01]: Jeg vil også starte med å takke utenriksministeren for hennes første europaredegjørelse. I sitt innlegg var utenriksministeren innom mange av de viktigste spørsmålene som påvirker Norges forhold til EU, og jeg satte spesielt stor pris på at hun brukte en såpass stor del av redegjørelsen til å snakke om Norges klimasamarbeid med EU.

Regjeringsplattformen som utenriksministeren styrer etter, er preget av at den er skrevet som en felles erklæring for et uttalt nei til EU og EØS-parti, og et parti som inntil nylig hadde i sitt partiprogram at Norge burde søke medlemskap i EU. Kompromissene som Senterpartiet og Arbeiderpartiet har framforhandlet, gir i sum et ganske ambivalent forhold til resten av Europa. Her er det mange fine ord om samarbeid. Samtidig vil de utrede alternativer til EØS og bruke handlingsrommet i EØS-avtalen for å begrense omfanget av Norges samarbeid med EU.

Utenriksministeren og hennes partifeller har vært samkjørte i sine svar når det gjelder utredningen av alternativer til EØS, som de vil gjennomføre sammen med Senterpartiet. Det handler om å skaffe seg et oppdatert kunnskapsgrunnlag, forklarer de, samtidig som de sier at EØS-avtalen ligger fast. At et kunnskapsgrunnlag er viktig, kan utenriksministeren og jeg være enige om. Men hvorfor de mener det er mer fornuftig å se til Sveits og Storbritannia enn f.eks. til Danmark og Sverige, blir jeg fremdeles ikke klok på. For hvis det er kunnskapstørsten som driver denne utredningen, bør det jo være et ønske om kunnskap som også strekker seg til erfaringer fra land som har fullverdige medlemskap, slik våre nordiske naboland har. Derfor foreslår Venstre i dag at hvis regjeringen skal utrede alternativer til EØS, må de også se på erfaringer fra naboland som er medlemmer av EU.

Det kan være fristende å spørre om regjeringspartiene er bekymret for hva en utredning av alternativene til EU-medlemskap har vært, fordi de er redd for svaret, nemlig at det beste alternativet til EØS er fullt medlemskap.

«Kaudervelsk» er uttrykket tidligere leder av Oslo Arbeiderparti, Fredrik Mellem, brukte for å beskrive regjeringens europapolitikk. Mellem oppsummerer dessverre regjeringens linje svært treffende når han skriver at «det som står i Hurdalsplattformen gir inntrykk av at partene fort har blitt enige om at her skal ingenting skje». I den grad de skal bruke handlingsrommet i EØS-avtalen, er det for å gi Norge flere unntak fra det europeiske samarbeidet. For Venstres del håper vi ikke at dette er en passende overskrift på norsk europapolitikk de neste fire årene. Derfor brukte vi også anledningen i dag til å fremme et Dokument 8-forslag som gir retning, og som konkretiserer den europapolitikken vi mener Norge trenger i årene framover.

Utfordringen for Norge de neste årene er nemlig ikke at vi i dag har for mye samarbeid med EU. Tvert imot mener vi det er for lite, og det er for saktegående. Norge er en del av et viktig fellesskap i Europa, og de landene som står oss nærmest både politisk, historisk og kulturelt, er bortimot alle i dag medlem av EU. EU er verdens mest ambisiøse klimablokk, og der vi butter hodet i veggen med nasjonale løsninger på alt fra handelspolitikk til grensekontroll, er svaret på stadig flere av disse utfordringene Europa og europeisk samarbeid. Vår utfordring ligger i at vi sitter på gangen når viktige beslutninger blir fattet. Det gjør at vi har redusert innflytelse over Europas framtidige retning, og at vi henger etter når EU kjenner en «ny grønn giv» eller gjør seg «klar for 55».

EØS-avtalen ble framforhandlet på 1990-tallet, og den bærer preg av at EU og Norge har endret seg mye siden den gang. Hvis den avtalen skal ligge fast, må vi derfor tilpasse den til våre behov med tanke på et EU som samarbeider mer og raskere enn noen gang tidligere. Handlingsrommet i EØS kan ikke bare handle om hva vi skal reservere oss mot, men også om hva vi ønsker å delta mer i. Næringslivet i Norge skriker ikke etter mer konflikt, men etter mer samarbeid med resten av kontinentet. Da er det synd at venstresiden lar kampen om et allerede godkjent jernbanedirektiv forsure forholdet til EU, når det vi trenger, er bedre rammevilkår for næringslivet.

Utenriksministeren sier at hun ønsker at Norge skal delta i et industrisamarbeid med EU, men hun er ikke konkret på hvordan eller på hvilke områder. Vi har en avtale som styrer vårt klimasamarbeid med EU, men vi har ikke noe formalisert medlemskap i EUs grønne giv. Det er en oppgave for den nye utenriksministeren, og vi foreslår derfor at regjeringen skal forsøke å etablere en egen partneravtale med EU som omfatter alt innenfor EUs grønne giv.

Det ligger flere konkrete forslag i det representantforslaget vi fremmet i dag, og jeg håper både regjeringen og Stortinget setter seg godt inn i de mulighetene EU faktisk kan tilby oss, hvis vi da tør å ta et steg opp fra ambivalensen i Hurdalsplattformen. Dagens største utfordringer krever mer europeisk samarbeid, ikke mindre. La oss heller komme sammen på tvers av partitilhørighet for å gi denne regjeringen et mandat til å føre en positiv og framtidsrettet europapolitikk.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:02:19]: Jeg synes det er en god europadebatt vi har i denne salen. Den er for så vidt forutsigbar, langs de vante linjene, for dette er spørsmål hvor partiene har ulike synspunkter. Fra å ha blitt beskyldt for svik fra Rødt og for å være for kritisk til det meste fra Høyre til at man skal foran-

dre Hurdalsplattformen fra Venstre – det var langs van-te linjer. Men jeg vil si at alle de argumentene som er framført her, har noe for seg. Jeg mener at det som er viktig for regjeringa i europapolitikken, er å ta hensyn til norske interesser og hvordan vi best kan ivareta det.

Jeg var på mitt første møte i EØS-rådet i går og fikk ingen signaler om at jeg på noen som helst måte hadde forsuret forholdet til EU. Så jeg tror vi skal være litt nøkterne i de verbale beskyldningene, og så må vi stå sammen om det vi skal ta vare på. Det er selvfølgelig helt uaktuelt for regjeringa gjennom et representantforslag å forandre på Hurdalsplattformen. Det er jo den vi står sammen om, og den vil vi også søke tilslutning til i Stortinget. Jeg ønsker i hvert fall å begynne på en annen måte enn det den tidligere regjeringa gjorde i 2013, ved å skulle trekke spørsmålet om ostetollen til tross for at det ikke var flertall i stortingssalen, så jeg ser fram til et godt samarbeid med Stortinget.

Så til spørsmålet om vi klarer oss best alene. Noe av det viktigste for meg er erkjennelsen av at i en verden hvor maktstrukturene er i endring, klarer vi oss ikke bedre alene. Og når jeg snakker om maktstruktur, snakker jeg ikke om politikk, jeg snakker om noen viktige prinsipper som rettsstat. Da mener jeg at vi, sammen med europeiske land, må være prinsipielle i disse diskusjonene, også i møte med medlemsland som truer disse. For vi ser at en rekke land avholder valg, men demokratiene trues innenfra. Pressefriheten og rettsstaten må utvikles.

Under pandemien – der må jeg være nokså ærlig – hadde vi ikke klart oss best alene da vi skulle få tilgang til vaksiner. Det fikk vi fordi Sverige var en veldig god nabo og hjalp oss å få tilgang til EUs vaksiner. Vi ble ikke tilbudt det av Storbritannia. Vi ble heller ikke tilbudt det av andre. Så det er nok et eksempel på at vi trengte det samarbeidet som EU representerer.

Da jeg var på møte i EØS-rådet i går, fikk jeg veldig gode signaler fra EU-siden, for det denne pandemien har vist oss, er at vi er altfor sårbare i Europa når det gjelder tilgang til bl.a. vaksiner og smittevernutstyr, så vi er nødt til å bygge opp en større motstandsdyktighet på vårt kontinent. Da er kanskje noen engstelige for at dette er noe EU vil gjøre på egen hånd, og at Norge, som står utenfor gjennom EØS-avtalen, ikke kan være med på dette. Men jeg fikk helt konkrete invitasjoner til at vi kan være med på dette i tida som kommer, og det mener jeg er veldig, veldig viktig.

Så er jeg grunnleggende tilhenger av utredninger, og heller ikke her er det slik at vi bestemmer mandatet for en slik utredning gjennom representantforslag i Stortinget. Men jeg mener at den forrige europautredningen, som også ble mye kritisert av de partiene som fremmer kritikk nå, bidro til at vi fikk en god offentlig diskusjon om EØS-avtalen. Det er ulike meninger om EØS i regjeringa, men

som aktiv EØS-tilhenger vil jeg si at vi tjener på å bruke det handlingsrommet som gjelder i EØS-avtalen, for norske interesser er godt ivaretatt gjennom EØS.

Det som kanskje i størst grad har vært utfordret og som vi må hindre, når vi ser at det kommer veldig mange arbeidsinnvandrere, som vi trenger i det norske samfunnet, er det som har skjedd i veldig mange andre land: at norske lønns- og arbeidsvilkår er truet. Det er nettopp derfor jeg er stolt av at denne regjeringa har vært med på at man skal gjeninnføre kollektiv søksmålsrett. Veldig mange av de arbeidsinnvandrerne som kommer, klarer ikke i tilstrekkelig grad å ta vare på sine interesser, og da har vi sterke fagforeninger som skal ta vare på disse i møte med et felles europeisk arbeidsmarked.

Denne regjeringa viderefører et raskt tempo når det gjelder å gjennomføre EUs rettsakter, fra 650 etterslep i september til 580 nå. Det er fortsatt ikke nok, men det er i hvert fall ikke noen brems i europapolitikken. En mer aktiv europapolitikk handler om i økende grad å få tilslutning til det samarbeidet vi har med EU gjennom EØS-avtalen, og det skal vi fortsette med i tida som kommer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:07:23]: Utenriksminister Huitfeldt hørte åpenbart noe jeg ikke sa, nemlig at det var en kritikk mot å være kritisk til det meste. Det sa jeg ikke, men hun hørte åpenbart ikke det jeg sa, og det jeg spurte om. Det gjelder den delen av den bebudede utredningen som skal handle om erfaringene fra nærstående land utenfor EU som har andre avtaler med EU. Jeg har også tidligere forsøkt å stille det spørsmålet til utenriksministeren, hva premisset for den utredningen skal være. Hvis premisset er at Norge fortsatt skal være med i det indre marked – noe jeg håper det er – er det veldig lite forståelig for meg hvorfor vi skal bruke tid på å utrede avtalene til to land som ikke er med i det indre marked.

Kan utenriksministeren klargjøre om premisset skal være at Norge fortsatt skal være en del av det indre marked?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:08:19]: Det er et litt underlig spørsmål – premisset for utredninger. Jeg er ikke så vant til at det er gjenstand for in-kvisisjon i stortingssalen i forkant. Representanten vil få et bredt mandat for den utredningen når det legges fram. Jeg mener at den kritikken som her framføres, er veldig gjenkjennelig. Jeg mener at vi skal være åpne for diskusjoner om Europa. Og hvis vi ser tilbake på hva Høyres representanter sa forrige gang vi fremmet en slik utredning, var det kritikk langs de samme linjene.

Jeg mener vi skal ha en åpen utredning, og så vil representanten få svar på hvordan utredningen er formulert, og hva som er mandatet for den, når det legges fram.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:09:22]: Først vil jeg skryte av utenriksministeren, som mente at man har noe å lære av hverandre. Det er fint, det er sjelden man hører det fra en statsråd, så det synes jeg er veldig positivt.

Først en kommentar om disse verdiene man mener at man mangler i Ungarn og Polen: Når EU- og EØS-landene presser på dette, skaper det mye sinne og gjør kanskje vondt verre, så kanskje man skal ta det lite grann med ro før man krever at de skal være akkurat som oss. De har en annen historie enn oss.

Men spørsmålet mitt til utenriksministeren handler om lønns- og arbeidsvilkårene som man vil at f.eks. polakker og andre skal ha i Norge, og at de skal ha norske vilkår. Men det må jo gå motsatt vei også, for Polen kan jo si akkurat det samme. Er utenriksministeren enig i det – det var det jeg tok opp i innlegget mitt – eller vil hun presse igjennom at det skal være norske lønns- og arbeidsvilkår i andre land også?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:10:24]: Jeg kan ikke presse polske bedrifter til å innføre norske lønns- og arbeidsvilkår. Det ligger fast.

Jeg synes representanten har et poeng når det gjelder måten vi framfører kritikk på, men ikke i tilfellet Polen. Men rent generelt hjelper det ikke jo hardere man kritiserer og jo sterkere ord man bruker – da slår man ofte heller spikeren hardere inn. Men når det gjelder Polen, er jeg ikke helt enig i beskrivelsen av at de kommer etter oss. Ta f.eks. abortlovgivningen: Polen var et land som tillot abort før, men når det har blitt forbudt, ser vi ikke at dette er et område hvor de har sin kultur, sin historie, og at de etter hvert vil bli moderne. Vi ser heller store tilbakeskritt. Det ser vi også i spørsmålet om rettsstat. Så jeg mener at vi skal kombinere. Vi skal være prinsipielle, sterke og klare på viktige rettsprinsipper og i spørsmål om likestilling, kvinners rett til å bestemme over egen kropp og homofiles rettigheter, men det er viktig å framføre kritikk på en hensiktsmessig måte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:11:25]: Jeg er enig med utenriksministeren på det punktet. Jeg synes det er fornuftig. Men jeg er redd for at man skal presse på for for raske endringer, også på de grunnleggende prinsippene som vi lever under, og som vi mener er riktige. De har en annen historie, de har en annen religion, og hvis man ser på katolisismen i Polen, er den ganske konservativ og har alltid vært det. De var en del av Sovjet-samveldet i mange år og har en annen historie. Da kan man ikke umiddelbart mene at de skal være som vi er.

Så vil jeg gjerne utfordre på et annet område. Vi kunne fått de samme kravene stilt til oss. Det kunne f.eks. komme krav fra EU om at vi skal avslutte oljeproduksjonen vår, eller at vi skal slutte med jakt på ulv, jerv, hval og

sel og alt vi holder på med, som de kanskje sier at vi skal gjøre fra i morgen av. Ville utenriksministeren akseptert det? Eller ville hun gått inn på historien og snakket om selvråderett, nasjonal kultur osv.? Eller ville hun umiddelbart sluttet med oljeproduksjonen dersom det kom et slikt krav?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:12:23]: Det er vanskelig å gi et overordnet og prinsipielt svar på det store spørsmålet. Jeg mener at det er viktig at det internasjonale samfunn bl.a. gjennom Europarådet setter standarder i Europa. Noen ganger utfordrer jo det også oss på en positiv måte, så jeg er ikke imot at man har FN-komiteer som uttaler seg om ulike deler av det norske samfunnet. Den type kritikk tror jeg at ethvert samfunn får. Min oppgave er jo å balansere de rådene og den kritikken vi eventuelt får fra internasjonale organisasjoner, med det som er norske nasjonale interesser og å utvikle det som er handlingsrommet for Norge.

Jeg er urolig når jeg ser at de to landene som gikk først i kampen for demokrati i Sentral-Europa, går i motsatt retning, og jeg mener det er veldig viktig at vi framfører en saklig kritikk mot at rettsstatsprinsipper undergraves i disse landene.

Nikolai Astrup (H) [11:13:40]: Hvis vi skal nå klimamålene, må alle sektorer bidra. Internasjonal shipping er ikke noe unntak. Det foregår nå et arbeid i IMO, der både det norske og det internasjonale rederiforbundet går inn for en global CO₂-avgift for å få fortgang i overgangen til nullutslipp i næringen. EU jobber med et separat system, uavhengig av IMO.

Spørsmålet mitt er hva utenriksministeren vil gjøre for å hindre at EU og IMO ikke bygger opp parallelle systemer og hva man kan kalle et regionalt lappeteppes av ulike regimer. Hvilken posisjon vil Norge støtte? Vil Norge legge seg på linjen til næringen i IMO eller til EU, som ønsker å innlemme internasjonal shipping i kvote-handelssystemet?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:14:34]: Til spørsmålet om norske skipsfartsinteresser: De har alltid vært veldig sterke og ofte ikke de samme når det gjelder internasjonal konkurranse som bl.a. USA og andre nærstående land, slik at her vil vi ta vare på norske interesser i norsk skipsfartspolitik.

Jeg mener helt grunnleggende at det som er Norges rolle i en del av disse internasjonale forhandlingene, er å finne fram til felles løsninger som vi er enige om. Den rollen vil Norge også ivareta i en slik sammenheng. Det er helt åpenbart at hvis dette markedet tar av, har Norge et veldig stort komparativt fortrinn. Vi har norske verft som ligger langt fremme i å utvikle ny teknologi. Det vil være viktig for Norge å ha et ganske enhetlig regelverk,

både for å bidra til å redusere utslippene, og for å gi et større marked for norske skipsverft.

Grete Wold (SV) [11:15:43]: I dag våknet vi til en trist nyhet om at 28 mennesker har druknet i Den engelske kanal i en desperat kamp for et bedre liv, og det var en gravid kvinne blant dem som endte sitt liv i Europa i går. England og Frankrike varsler tiltak, og det er bra, men situasjonen bør nok besvares med mer enn bare å slå ned på menneskesmuglerne. Hvilken rolle tenker statsråden at Norge kan ta i det europeiske samarbeidet for å forebygge og forhindre at slike katastrofer oppstår?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:16:18]: I den aktuelle situasjonen når det gjelder situasjonen i Hviterussland, som også har vært oppe her i stortingsalen, mener jeg at vi skal ivareta hensynet til de menneskene som er involvert, og som er blitt brukt i et kynisk spill av presidenten i Hviterussland. Derfor har vi, bl.a. i samarbeid med Litauen, bidratt til en del måltider og til senger, slik at migrantenes humanitære behov er ivaretatt. Vi gjør det samtidig med at vi skal håndheve en streng grensekontroll, for vi har ingen interesse av at sårbare mennesker blir brukt i et slikt spill. Derfor skal det også innføres nye sanksjoner fra EU, bl.a. rettet mot flyselskaper, som vi vil slutte oss til for å hindre denne trafikken hvor vi ser at mennesker utnyttes.

Det viktigste vi gjør, er å bygge opp en solidaritetspott, som er på programmet til denne regjeringa, for å gi flyktningene mer hjelp, men også å bidra til et rettferdig kvotesystem, slik at de som har størst behov, skal få hjelp.

Bjørnar Moxnes (R) [11:17:39]: Energi og arbeidsliv ligger jo under andre statsråder, men vårt forhold til EU og EØS ligger naturligvis under utenriksministerens konstitusjonelle ansvar. Derfor har vi også denne debatten i dag om redegjørelsen og nettopp disse spørsmålene. Så jeg vil driste meg til å prøve å få et svar fra utenriksministeren om forholdet vårt til EU og EØS og handlingsrommet når det gjelder strøm- og energipri-sene.

I innlegget sitt sa utenriksministeren at vi ønsker å ha særlig vekt på å sikre nasjonal kontroll på områder som arbeidsliv, energi og jernbane. Det er blitt sagt i debatten tidligere at EØS-avtalen kan hindre Norge i å begrense krafteksporten og sikre forsyningssikkerheten vår. Vi ser nå at Sverige begrenser krafteksporten, og lignende grep tas av Tyskland.

Jeg vil utfordre utenriksministeren til å svare på om regjeringen vil bruke handlingsrommet og bestemmelsene i EØS-avtalen, bl.a. artikkel 112, for å instruere Statnett om å ta ned eksporten av strøm hvis det kan true

forsyningssikkerheten og ikke minst øke strømprisene i Norge.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:18:46]: Som representanten sier, har dette spørsmålet ingenting med ACER-avtalen å gjøre. Det er mulig at representanten fra Rødt mener det, men dette er et spørsmål om norsk kraftpolitikk. Det er fattet en beslutning i denne salen om tilslutning til ACER, og det har ikke den betydningen som representanten fra Rødt til stadighet forsøker å framstille det som. Det ble også understreket i en dom at dette er en helt legitim avgjørelse om norsk tilslutning til ACER.

Guri Melby (V) [11:19:33]: Det er ikke lenge siden vi var ute og drev valgkamp, og på bedriftsbesøk har jeg ofte opplevd at en av de viktigste tilbakemeldingene jeg får, er at dere ikke må rokke ved EØS-avtalen. EØS-avtalen er utrolig viktig for norsk næringsliv, og utenriksministeren presiserte også i sitt innlegg at hun var en sterk tilhenger av EØS-avtalen.

Så har vi denne Hurdalsplattformen og den utredningen vi skal få rundt EØS, og der skal man innhente erfaringer fra land som ikke har denne typen tilknytning til EU. Tidligere i replikkrunnen understreket utenriksministeren at dette skulle være en åpen utredning. Da antar jeg at et mulig utfall av en sånn utredning er en konklusjon om at man ikke lenger ønsker å ha EØS-avtalen, og at man heller vil erstatte det med andre avtaler, som handelsavtalen vi nå har med Storbritannia. Mener utenriksministeren at det er et mulig utfall?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:20:30]: Når vi skal ha en åpen utredning, synes jeg det ville være veldig galt om jeg fra Stortingets talerstol – før vi har skrevet mandat, og før vi har oppnevnt utvalget – skal si hva jeg tror vil bli utfallet av en slik utredning. Det mener jeg ville være helt i strid med det oppdraget som en utredning skal ha. Å utelukke hva folk skal mene i en sånn utredning, fra Stortingets talerstol, mener jeg ville være galt.

Det er mulig at representanten Arnstad ikke vil være enig med meg i det jeg skal si nå, men som EØS-tilhenger mener jeg at sånne som meg blir sterkere av at vi får diskutert alle delene av EØS-samarbeidet, både det som går bra, og der vi møter utfordringer. Så jeg mener samlet sett at vi vil få en sterkere oppslutning om EØS-avtalen når vi har en åpen diskusjon – og hvor jeg som utenriksminister ikke har konkludert på forhånd om hva som skal være utfallet av en utredning.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Nils-Ole Foshaug (A) [11:21:55]: Jeg vil begynne med å takke utenriksministeren for den gode redegjø-

relsen hun holdt her for to dager siden, og for hennes innlegg i dag. Det er viktige perspektiver utenriksministeren trekker opp, og en betimelig påminnelse om hvor viktig det europeiske samarbeidet er for Norge. De ulike avtalene vi har med EU, er viktige både utenrikspolitisk og innenrikspolitisk, og de berører de fleste samfunnsområder.

Det første området jeg vil ta opp og berømme regjeringen for å ta tak i, er det berømte handlingsrommet. EØS-avtalen har gjennom et kvart århundre i sum tjent Norge godt. Vi har opplevd høy vekst i sysselsetting og reallønn, stabil lønnsforhandling og sterk vekst i offentlige tjenester. Avtalen er ikke minst avgjørende for norske distrikt og norsk eksport.

Samtidig har den store arbeidsinnvandringen til Norge også ført med seg flere utfordringer – og særlig i arbeidslivet. Når Hurdalsplattformen ettertrykkelig slår fast at regjeringen skal ta kampen for den norske arbeidslivsmodellen gjennom bedre å utnytte handlingsrommet i avtalen, er det kjærkomment. Her var Høyre-regjeringen for passiv. Mye mer kan og skal gjøres for å sikre ordnede forhold på arbeidsplassene og skikkelige lønns- og arbeidsvilkår, og det er aktiv europapolitikk i praksis.

Jeg har også lyst til å kommentere den varslede utredningen om EØS-avtalens utfordringer og muligheter – og det er positive takter. Vi har en sunn uenighet om EU og EØS i samfunnet, og det har vi også her på huset. Men vi kan alle være enige om at oppdatert kunnskap er viktig for norsk samfunnsdebatt, og den skal vi ikke frykte. EØS-avtalen er tross alt den mest omfattende avtalen Norge noensinne har inngått, og utredningen skal være forsknings- og kunnskapsbasert og belyse hvilke utfordringer og muligheter avtalen har gitt Norge de siste ti årene. Utredningen tror jeg vil berike og bidra i den viktige og svært nødvendige samfunnsdebatten vi har om vår EØS-avtale. Og undertegnede er også av samme oppfatning som statsråden, at utredningen sannsynligvis vil bidra til større oppslutning om EØS-avtalen i Norge.

En veldig tydelig trend, som også utenriksministeren vektla i sitt innlegg, er at EU styrker sin rolle som sikkerhetspolitisk aktør. I en tidvis mer ustabil og uforutsigbar verden er det stabile forholdet vi har til EU gjennom EØS-avtalen, blitt kanskje enda viktigere, for nå ser vi at spenningen mellom stormaktene tiltar. Mange av dem har også interesser i vårt område i nord. Vi ser at forholdet mellom NATO og Russland er iskaldt, og at nedrustningsavtaler undergraves og sies opp.

Til det vil jeg si at Norge må arbeide aktivt med EU og andre samarbeidsland for å fremme våre synspunkter og prioriteringer på den internasjonale arena. Samarbeid er avgjørende for vår langsiktige sikkerhet, og vi

må unngå at stormakter trekker inn konflikter som ikke angår nordområdene i det arktiske samarbeidet.

Det er viktig å bemerke at EU som sikkerhetspolitisk aktør ikke er en konkurrent til NATO, men bygger direkte opp under alliertes evne til samvirke og til NATOs troverdighet. Norges deltakelse i EUs forsvarsfond er positivt, og det vil styrke norsk forsvarsindustri og gi mulighet til styrket tilgang til det europeiske forsvarsmarkedet.

Det er ulike meninger om hva slags tilknytning Norge bør ha til EU, men jeg tror de fleste vil være enige om at slik verden ser ut akkurat nå, er det i vår interesse at Europa har en sterk posisjon som forsvarer multilaterale samarbeid og en regelbasert verdensorden. Hurdalsplattformen slår fast at Norges viktigste strategiske interesseområde er nordområdene. Vi vet hvem naboen er, og vi skal snakke godt med ham. Men det er nødvendig at vi også hegner om det nære samarbeidet Norge har med EU innenfor utenriks- og sikkerhetspolitikken.

Hårek Elvenes (H) [11:27:21]: Først vil jeg takke utenriksministeren for en veldig bred redegjørelse, der våre bånd til Europa stadfestes. Det er for så vidt ikke uventet – Europa er vårt kontinent både politisk, økonomisk og kulturelt. Mye går bra i Europa, men Europa har også sine utfordringer. Europa er faktisk det eneste kontinentet som har en minkende befolkning og en aldrende befolkning. Europas befolkning er eldst. Afrikas befolkning er yngst.

Utenriksministeren nevnte at arbeidsinnvandring har vært et gode og har vært viktig. Det er riktig. Men problemet på sikt kan være at EUs samlede arbeidskraftbehov ikke kan løses gjennom EUs egen arbeidsstokk og gjennom arbeidsinnvandring EU-landene imellom.

Tyskland merker det veldig sterkt i disse dager. Tyskland har et gedigent behov for arbeidskraft. Vi så under debatten om nye migrasjonslover i Tyskland at det var en stor motstand mot å åpne opp for arbeidsinnvandring fra land utenfor EU for å dekke behovet for arbeidskraft i Tyskland.

Hva har det med debatten her i Stortinget å gjøre nå? Jo, det kan hende at Europa og Norge blir stilt overfor et valg en gang der fremme – enten mindre verdiskaping, mindre velferd, eller økt arbeidsinnvandring fra andre deler av verden, med de utfordringene det kan ha.

Regjeringen vil ha en utredning om EØS-avtalen. Utenriksministeren er en uttalt tilhenger av EØS og ønsker en sterk debatt. Ja vel. EØS må gjerne utredes, men resultatet bør ikke overraske noen. Hva debatten fører til, og om den vil være utviklende, ja det gjenstår å se. EU har i hvert fall vært tindrende klar på at adgangen til det indre markedet forutsetter at man enten er medlem av EU eller står ved EØS-avtalen.

En slik utredning bør også ta for seg det som egentlig er det reelle alternativet til EØS-avtalen, nemlig et medlemskap i EU. Gjennom et medlemskap kan man bøte på noen av de manglene som dagens EØS-avtale har.

Troen på jernbanemonopolets fortreffelighet er grenseløs i regjeringen og blir mer og mer grenseløs dess lenger ut på venstresiden man kommer, til tross for at erfaringene med slike monopol er ganske dårlig. Konkurransetsetting handler bl.a. om å holde de variable kostnadene ved jernbanedriften i sjakk. Alternativet er offentlig underskuddsdekning, som egentlig bare gir insentiver til sløsing. Men det viktigste ved dette jernbandedirektivet er å standardisere jernbanedriften i Europa. Europa har minst fire forskjellige typer jernbanespor, som gjør jernbanedriften vanskelig. Og man har behov for å standardisere både signalsystem og elektrisitetsforsyning. Dette er elementer som denne regjeringen ikke vil ta innover seg.

Den ihuga EU-tilhenger, forbundskansler Helmut Kohl, sa: Hundene bjeffer, men karavanen skrider fram. Det var hans oppfatning av EU. Det samme kan man si om EU i disse dager. EU har bestått testen etter covid-19-epidemien, som har rammet så sterkt. Verden er blitt mindre, og Europa er blitt mindre. Også Norge har fått nytte godt av EU-samarbeidet om vaksiner og håndtering av epidemien.

Jeg la merke til at utenriksministeren på Utenriksmagasinet på NRK i går sa at Norge bør styrke sitt forsvar i samarbeid med Norden og Tyskland. Det er jeg enig i. Forbundskansler Merkel har sagt at nå må Europa ta skjebnen i egne hender. Vel å merke var det sagt i det øyeblikk da USA trakk seg fra atomavtalen med Iran, men vi må holde fast på at USA er vår nærmeste og viktigste allierte. Det kan tyde på at Merkel har tatt for sterke ord i sin munn her, for Tyskland ligger langt under å bevilge 2 pst. av bruttonasjonalproduktet til forsvarsbudsjettet. Vi hadde møte med tyske politikere i forrige periode i utenriks- og forsvarskomiteen der de sa at det var helt klart at Tyskland ikke ville klare å møte dette kravet i 2024.

Til slutt: Det er veldig viktig for Norge å følge med og også delta på utenriks- og sikkerhetspolitiske initiativ som blir tatt i EU, og gjerne (presidenten klubber) også utenfor EU. Der er vi bl.a. med på et fransk initiativ.

Presidenten: Taletiden er ute – og det må representanten respektere.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:32:43]: Jeg vil takke utenriksministeren for en reflektert redegjørelse. Representanten Arnstad redegjorde godt for Senterpartiets primære standpunkt i forhold til både EU og EØS, og

ikke minst styring gjennom samarbeid og kompromiss. Det synspunktet deler jeg fullt ut.

Nasjonalstaten vil alltid være den viktigste rammen for politisk virke og ikke minst ansvarliggjøring for de vedtak som påvirker hverdagen for folk flest. Dette må ikke pulveriseres slik at det går ut over rettssikkerheten og våre klare målsettinger for en velferdsstat. Likevel er vi selvsagt avhengig av et velfungerende internasjonalt samarbeid, felles forståelse for viktige globale spørsmål må ligge til grunn. Det er derfor viktig at debatten om europapolitikken på nytt løftes inn på Stortinget, slik utenriksministeren nå inviterer til.

Hurdalsplattformen slår fast hvor viktig nordiske og europeiske land er som samarbeidspartnere. Dette gjelder på mange områder, både politisk og økonomisk. Jeg er veldig enig med utenriksministeren i at det nordiske samarbeidet er en viktig del av regjeringens europapolitikk, fordi det nordiske samarbeidet øker sjansene for å få gjennomslag på den europeiske arenaen. I 2022 overtar Norge formannskapet i Nordisk ministerråd og det nordiske samarbeidet. Den rollen må vi bruke til å løfte viktige saker inn i det europeiske arbeidet. Vi står foran store omstillinger på mange områder som krever at vi står sammen. Politiske beslutninger på områder innenfor energi, miljø og arbeidsliv vil være krevende, men også skape rom for utvikling. Det må vi aldri glemme. Uavhengig av alliansetilknytning har vi et sterkt nordisk interessefellesskap, og uavhengig av landets tilknytning til EU deler vi ambisjonen om at Norden skal være en foregangsregion når det gjelder industriutvikling, klima og miljø.

Debatt om Europa er bra for Norge. EØS-avtalen og samarbeidet vårt med Europa berører norske interesser i stor grad både direkte og indirekte. Jeg imøteser regjeringens raske initiativ for å få på plass en utredning om erfaringene fra EØS-samarbeidet de siste ti år. EØS-avtalen er den mest omfattende avtale og kanskje ikke minst den mest inngripende avtale Norge noensinne har inngått. Den er til dels svært utilgjengelig for de fleste, og få evner å se helheten. Det er derfor helt avgjørende med en grundig, åpen og sunn kritisk gjennomgang av de erfaringene som er gjort fra EØS-samarbeidet. Jeg vil nok gå lenger enn utenriksministeren, som vektlegger oppdatering av kunnskap. Det viktigste for fremtiden må være å forme en avtale som gir et handlingsrom for Norge og ikke minst utnytter det handlingsrommet som finnes. En slik inngang vil være svært viktig, nyttig og ikke minst positiv for den norske samfunnsdebatten. Slik jeg oppfatter det, vil utredningen komme i gang på nyåret, og det er bra.

Omstilling byr på muligheter til å utvikle teknologi, konkurransekraft og vekst i årene framover. Vi skal ikke være et europeisk grønt batteri, vi skal være en viktig del

av motoren. Norge har en unik kompetanse som har utviklet seg i sykluser der naturressursene i bredeste forstand har vært svært viktige for Norges velstandsutvikling. For Norge har det vært en suksesshistorie med et sterkt nasjonalt eierskap til fellesskapets ressurser.

Den forrige regjeringen varslet i Prop. 1 S et arbeidsprogram for EU/EØS allerede i januar. Vi – denne regjeringen – vil ha en total gjennomgang av EU-samarbeid på viktige områder i tråd med Hurdalsplattformen før man lander på et arbeidsprogram. Denne regjeringen ønsker ikke å gå i oppgatte spor, sporene må vi sette selv.

Vi ønsker også å ha særlig vekt på å sikre kontroll på områder som norsk arbeidsliv, energi og jernbane, og det skal være norske lønns- og arbeidsvilkår som skal gjelde. Dette markedet som disse skal inn og jobbe i, må vi som politikere bidra til å gjøre tilgjengelig for norske forsknings- og innovasjonsmiljøer.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Nikolai Astrup (H) [11:38:12]: Hvis ikke vi henger sammen, blir vi hengt hver for oss. Det var ikke europeisk samarbeid Jan P. Syse hadde i tankene da disse ordene falt, men det kunne ha vært det. Vår tids store utfordringer har det til felles at de ikke kan løses i ensomhet. Norges tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen er derfor en nødvendig og enn utilstrekkelig samarbeidsmekanisme med det viktigste politiske fellesskapet i vår del av verden og er avgjørende for evnen til å ivareta norske interesser.

Utenriksministeren trakk frem en rekke viktige saker som det jobbes med i EU for tiden, og jeg vil benytte anledningen til å fremheve EUs klimapolitiske agenda. Norges tilslutning til EUs klimapolitiske rammeverk er helt avgjørende for norske bedrifter, som kan konkurrere på like vilkår i det europeiske markedet. Europa er ikke bare politisk knyttet sammen. Vi er gjensidig avhengige av hverandre. I energipolitikken har vi fått en klar påminnelse om dette de siste månedene. Høye gasspriser, CO₂-priser som nå har passert 70 euro per tonn og mye tørt og vindstille vær har påvirket kraftprisene betydelig.

Våre svenske venner har redusert krafteksporten til Norge, og Statnett har svart med å redusere krafteksporten til Sverige. Hvilke følger dette får for forsyningssikkerheten i Norge, prisutviklingen på kraft og hvor lenge denne situasjonen skal vedvare, er uklart, men at regjeringen må kjenne sin besøkelsestid, er hevet over tvil. Heldigvis har vi muligheten til å klage slike saker inn for ACER.

Kraftsituasjonen i Europa denne høsten har også vist hvor avhengige europeiske land er av norsk gass. Det understreker at unilateral utfasing av norsk gassproduk-

sjon og eksport inntil gode alternativer er på plass, vil føre til energikrise i Europa.

Frem mot 2050 skal Europa gjennom en enorm omstilling for å nå klimamålene. Her ligger det store muligheter for Norge. Vi har teknologi, kompetanse, kapital og naturressurser som til sammen kan bety mye for vår felles evne til å nå målene, men også for norske arbeidsplasser og verdiskaping. Men det krever også politisk vilje og handlekraft. Havvind i Nordsjøen kan få stor betydning, grunnlaget er lagt, to områder er tilgjengelig gjort for utbygging: Sørliche Nordsjø II og Utsira Nord, med et tak på 4,5 GWh installert effekt. Men det må bare være begynnelsen. Regjeringen må straks sette i gang arbeidet med å få frem nytt areal. Det viktigste er likevel å klargjøre rammevilkårene som aktørene skal forholde seg til, som f.eks. hybridkabler.

Norge kan også være en del av løsningen innen karbonfangst og -lagring når sokkelen har kapasitet til å lagre 80 mrd. tonn CO₂. Interessen for Langskip og Northern Lights er stor i Europa. Lykkes vi med kostnadseffektiv fangst og lagring av CO₂, åpner det seg også store muligheter for at blått hydrogen produsert på norsk naturgass kan være en betydelig del av løsningen på vei mot netto null og full avkarbonisering.

Energiinnholdet i oljen og gassen vi i dag eksporterer til Europa, tilsvarer rundt 8 000 TWh. Til sammenligning produseres det rundt 135 TWh vannkraft i Norge. Selv med storstilt energieffektivisering og massiv utbygging av fornybar energi vil det være vanskelig å oppnå netto null uten bruk av hydrogen. Så her ligger det store muligheter for Norge, men regjeringen må føre en aktiv europapolitikk for at norske interesser skal bli ivarettatt.

Tobias Hangaard Linge (A) [11:41:33]: Jeg er glad for at utenriksministeren kom hit til Stortinget på tirsdag og sa at hun ville stå opp for et tydelig, åpent og samarbeidende Europa, for det er nettopp et åpent og samarbeidende Europa vi trenger for å løse mange av de utfordringene vi står overfor – det være seg økonomi, pandemi eller klima. Det er knapt noen utfordring det er viktigere med internasjonalt samarbeid om enn klimakrisen, og det er derfor jeg ønsker å benytte mitt aller første innlegg i denne sal til å snakke om akkurat det.

Norge skal ikke være en bremsekloss i det internasjonale klimasamarbeidet. Tvert imot, vi skal være et foregangsland og en sterk pådriver for at det kuttes utslipp, ute så vel som her hjemme, for Norge skal leve av å redde klimaet. Gjennom de siste 60 årene har landet vårt tjent store penger på å eksportere norsk olje og gass. Vi har vært fremst på teknologien, og vi har ledet an med nye løsninger som i dag blir brukt over hele verden.

Når vi nå tar stegene inn i fornybarsamfunnet, er det akkurat denne mentaliteten vi må ha. Vi skal være best

på karbonfangst og -lagring, vi skal være best på batteri-produksjon og grønn industri, og vi skal være best på produksjon av grønn energi. Og våre løsninger, Norges løsninger, skal vi eksportere verden over. Det skaper verdier, det skaper arbeidsplasser – og viktigst: Det bidrar til å kutte utslipp, ikke bare her hjemme, men over hele Europa.

Jeg tilhører en generasjon som er bekymret for framtiden. Vi er utålmodige og ivrige etter å finne de løsningene vi trenger for å sikre framtidige generasjoner en klode vi kan leve på. Norge løser ikke klimakrisen alene, men vi løser heller ikke klimakrisen ved å peke på alle andre uten å gjøre noen ting selv. Derfor er jeg også optimistisk, for jeg ser en regjering som er mer framoverlent overfor våre europeiske venner, og som er like utålmodig og ivrig etter å kutte utslipp, skape jobber og gi min generasjon en framtid vi kan tro på.

Grete Wold (SV) [11:44:07]: Verden har aldri hatt flere mennesker på flukt – på flukt fra krig, forfølgelse og fattigdom. Vi ser overfylte flyktningleirer rundt i verden, men også her, i vårt Europa. Dette er desperate mennesker, mennesker med individuelle historier om veien fram til denne mellomstasjonen, som for mange dessverre kan bli en endestasjon. Det er utallige vonde historier som formidles – ikke minst fra hjelpeorganisasjoner og fra frivillige – som skaper stadig sterkere reaksjoner, også her i landet.

FNs høykommissær for flyktninger ber om at Norge tar et større ansvar. Men det er ikke realiteten. Tvert imot strammes politikken inn både når det gjelder hvor mange vi er villige til å gi beskyttelse, og når det gjelder de ordninger som kunne hjelpe dem som er på flukt og i fare ute i Europa.

EU er sjelden en god bidragsyter i dette. Heller jobber man for å bygge opp hindringer og murer for å stenge mennesker ute, slik vi nå ser på grensen mellom Polen og Hviterussland. Nå hører vi utenriksministeren være helt tydelig på at Norge støtter EUs politikk på dette, og i det også at Polen ikke gir mulighet for å kunne søke asyl. FN støtter utenriksministerens vurdering av at Hviterussland har et stort ansvar i den situasjonen vi nå ser på landets grenser. Men det blir litt enkelt å skyve disse migrantenes liv ut i intet for å drive politikk begge veier. Konflikter har som kjent minst to parter, og når en uskyldig tredjepart, som kalde og redde barn, betaler prisen, blir det rett og slett en inhuman tilnærming.

Norge har bidratt med EØS-midler for å bygge opp og styrke EUs yttergrenser. Vi har vært med på å legge til rette for de gjerdene som nå sperrer mennesker ute – mennesker som ikke får prøvd sin sak, og som i tilfelle kunne fått en beskyttelse.

Det er storpolitikk, og det er maktkamp. Men det er også en flyktningkrise rett utenfor vår dør. Nå, i dag, er det hundrevis, trolig fortsatt tusenvis, som fryser i en skog hvor media og hjelpeorganisasjoner ikke slipper til. Og ute i Europa er det enda flere flyktningleirer hvor mennesker går en iskald jul i møte, uten trygghet, varme eller håp.

SV håper utenriksministeren tar med seg dette perspektivet inn i det europeiske og også nordiske samarbeidet, at vi bidrar med vårt, at Norge tar et solidarisk ansvar for å hjelpe mennesker på flukt, og at vi står opp for retten til å søke asyl.

Kari-Anne Jønnes (H) [11:46:48]: Når EU og EØS diskuteres i Innlandet, pleier jeg å spørre: Hvordan hadde industriparken på Raufoss sett ut hvis det ikke hadde vært for EØS-avtalen? Hvordan hadde utviklingen til Mapei og 7sterke i Kongsvinger-regionen vært? Hadde de andre bedriftene i Innlandet skapt flere jobber, økt eksporten og satset friskt? Hadde vi sett bedrifter flagge hjem produksjon og bygge nye store industribygg, og hvordan hadde landbruket klart seg uten arbeidskraft fra EØS-området?

Uten arbeidsinnvandring hadde folketallet i Innlandet vært betydelig lavere enn det er i dag, og gjennomsnittsalderen til befolkningen hadde vært enda høyere. EØS-avtalen er viktigere for Innlandet enn den er for Oslo. Den sikrer bedriftene i distriktene like vilkår og forutsigbarhet for omsetning av sine varer. I tillegg sikrer den tilgang til arbeidskraft i distriktene fra resten av Europa, og den gir bedriftene våre tilgang til et marked med 500 millioner europeere.

EØS-avtalen er helt avgjørende for våre bedrifter og næringsdrivende. Inngangsbilletten vi betaler for å være med i EØS, er egentlig en gullbillett til framtiden og sikkerheten for våre framtidige velferdstjenester.

Vi trenger mer internasjonalt samarbeid. Gjennom internasjonalt samarbeid henter vi hjem forskningsmidler og kompetanse. Norske studenter og forskere blir en del av et internasjonalt miljø som gjør at våre kompetansemiljøer får noe å strekke seg etter. De blir en del av noe større, og ikke minst bidrar det til at våre studenter får en konkurransedyktig utdanning, som tross alt er viktig når man konkurrerer i et globalt arbeidsmarked.

Vi har noen naturgitte fortrinn i Norge. Vi er rike på naturressurser, vi har et stabilt klima, og vi er et land med høy tillit og stabil politisk situasjon. Dette i kombinasjon med de store mulighetene EØS-medlemskapet utløser gjennom forsknings- og innovasjonsmidlene, gir oss muligheten til å løse verdensproblemer, for de kloke hodene på Raufoss, som er best i verden på sitt område, er i kombinasjon med vann og skog mye av det som skal

til for å utløse de store mulighetene som ligger i det grønne skiftet. Ikke bare skal vi løse klimautfordringen, vi skal skape flere nye høyteknologiske arbeidsplasser i det private næringslivet, og EØS er nøkkelen til det. For selv om noen liker å gjenta de kjente ordene «det er typisk norsk å være god», er det faktisk sånn at de aller største utfordringene våre, som klima, pandemi og fattigdom, må løses med internasjonalt samarbeid.

Vi trenger mer internasjonalt samarbeid – ikke mindre.

Sigrid Simensen Ilsøy (Sp) [11:50:07]: Noreg sa nei til EF i 1972 og til EU i 1994. Innbyggjarane i Noreg ønskte at dei skulle bli styrte av dei folkevalde her i Stortinget, ikkje frå Brussel. Utanriksministeren sa i si utgreiing til Stortinget denne veka at det er viktig med ein europadebatt. Det er eg heilt einig med ministeren i, og den må baserast på kunnskap og fakta, slik at me får reell meiningsbryting, ikkje berre polariserte debattar.

EØS-avtala tredde i kraft 1. januar 1994, utan folkerøysting. EØS – det europeiske økonomiske samarbeidsområdet – kan gje inntrykk av at dette er eit reint handelsmessig samarbeid, ei modernisert frihandelsavtale. Sidan 1994 er likevel meir enn 13 000 direktiv, forordningar og anna EU-regelverk innført i norske lover og forskrifter. Kor mange av desse kjenner norske folkvalde til? ACER, energi- og jernbanepakker og trygdeskandalen er nokre område der det har kome fram kor inngripande avtala er.

EØS-avtala er dynamisk og avgrensar på stadig fleire samfunnsområde makta og myndet til vårt folkevalde storting, og den påverkar òg lokaldemokratiet. Ein rapport utarbeidd for KS av By- og regionforskningsinstituttet i 2018 viste at EU og EØS får direkte følgjer, både rettsleg og politisk, for 50 pst. av alle saker i kommune- styre og fylkesting. Plan- og byggjesaker, offentleg støtte, offentlege innkjøp, vatten, avløp og renovasjon, miljø, energi, klima og samferdsel er område som blir påverka. Avtala gjev òg fordelaktige føresegner for Noreg og norske innbyggjarar, men når ein ser korleis EUs lovgjeving no grip inn og utfordrar korleis me i Noreg skal drive arbeidslivs-, energi- og jernbanepolitikk, for å nemne noko, må me folkevalde få større og meir heilskapleg innsikt i påverknaden EØS-avtala har for Noreg.

Eg er difor svært glad for at regjeringa no legg opp til i større grad å nytte handlingsrommet i EØS-avtala, for å sikre nasjonal kontroll på viktige område og jobbe meir aktivt for å fremje norske interesser innanfor avtala. At erfaringane frå nærstående land utanfor EU og deira alternative avtaler med EU òg skal utgreiast, vil kunne gje kunnskap om Noregs alternativ til EØS-avtala.

Utanriksministeren fortalde i innleiinga til si utgreiing tysdag at regjeringa skal gjennomføre ei utgreiing for

å vurdere erfaringane frå EØS-samarbeidet dei siste ti åra. Dette er viktig å få innsikt i og spreie kunnskap om, for å vite kor inngripande avtala er for Noreg. I innstillinga frå arbeids- og sosialkomiteen til behandling av Meld. St. 40 for 2016–2017, Eksport av norske velferdsyttingar, viser komiteens medlemmer frå Senterpartiet og SV til at føresegnene i dei internasjonale avtalene grip inn i nasjonalt regelverk. Det er mykje me kan lære om erfaringane frå dei siste ti åra.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Sofie Marhaug (R) [11:53:22]: Den nye regjeringen har vunnet et valg som langt på vei utfordrer EUs direktiver og EUs politikk. Hurdalsplattformen slår fast at handlingsrommet skal tas i bruk med særlig vekt på å sikre bl.a. nasjonal kontroll på energimarkedet.

Denne høsten har vi hatt en stram situasjon i vannmagasinene og skyhøye strømpriser. Likevel har Norge drevet med massiv eksport av kraft og dermed også knyttet oss tettere til det europeiske strømmarkedet med tilsvarende høye europeiske strømpriser. Dette er lønnsomt for kraftselskapene, og det kan synes som at det viktigste hensynet som er styrende for energipolitikken i dag, er hva som er lønnsomt for kraftbransjen. Hensynet til energisikkerhet og forsyningsgrad må vike.

Jeg har tidligere spurt om ikke regjeringen vil bruke handlingsrommet i EØS-avtalen § 112 for å sikre energiforsyningen og sikkerheten til husholdninger og norsk industri. Olje- og energiministeren har svart og uttalt i media at det vil kunne stride mot internasjonale forpliktelser. Men nå ser vi at Sverige har bestemt seg for å begrense sin krafteksport innenfor EUs regelverk. Derfor er det med undring jeg registrerer at den nye regjeringen i energipolitikken skal være mer katolsk enn paven. Mens statene i EU regulerer energien av samfunnsmessige behov og hensyn, synes det å være et annet prinsipp som gjelder her hjemme: en usynlig markedsånd som grafer etter mer penger.

Jeg håper regjeringen mener alvor med formuleringer om å ta grep i energipolitikken snarere enn å videreføre høyresidens og EUs ortodokse markedstro, ikke minst i energipolitikken.

Grunde Almeland (V) [11:55:55]: Som andre representanter har gitt uttrykk for, er det utviklingen i nærliggende land som bekymrer også meg – land som mottar betydelige overføringer fra Norge. Den negative utviklingen i Polen er et godt eksempel på dette. De siste årene har skeive opplevd at deres frihet steg for steg innskrenkes. LHBTI-personer er nå mer utsatt for hatytringer og hatkriminalitet enn for få år siden. Likestillingsmarsjer og LHBTI-markeringer er møtt med vold. Og når hatet

vokser og blir så omfattende at det formaliseres i såkalte LHBTI-frie soner, er det ikke overraskende at mange skeive mister troen på sin egen framtid.

På et tidspunkt var om lag en tredjedel av Polen erklært LHBTI-fri sone. Derfor var det helt riktig av den tidligere utenriksministeren å gå ut og stanse overføringer av EØS-midler til kommuner i Polen som har erklært seg som slike soner. Jeg er glad for at den nåværende utenriksministeren sier hun vil videreføre dette. Samtidig er det at fire av hundre kommuner har snudd, ikke det denne representanten vil kalle betydelige framskritt. Spørsmålet jeg nå håper utenriksministeren stiller seg, er om det vi gjør er nok og om det er kraftig nok. Kanskje man bør spørre seg om det er grunnlag for utbetaling av EØS-midler til den polske staten i det hele tatt. For bak hatet er det et regime som aktivt legger til rette for utviklingen, gjennom både ytringer, kampanjer og juridiske grep svekkes ikke bare landets arbeid med å ivareta minoriteter, men helt grunnleggende mekanismer i rettsstaten går opp i limingen.

Jeg håper at reaksjonene Norge til nå har vist, har effekt. Samtidig håper jeg at utenriksministeren ikke bare godtar tilpasninger som gjøres i møte med reaksjonene, men faktisk går inn for å se om endringene er reelle for dem som rammes.

Dette er ikke et spørsmål om vi skal kreve at Polen og eventuelle andre land som kommer i en lignende situasjon, skal ha samme lover og regler som i Norge, det handler om at Polen respekterer de grunnleggende rettighetene som de selv har forpliktet seg til gjennom bl.a. EMK. Men for oss her og nå er det også et spørsmål om norske innbyggere via skatteseddelen skal være med og legitimere en slik utvikling gjennom økonomiske overføringer.

Til slutt vil jeg understreke at det nettopp er det tette europeiske samarbeidet som bunner i et handelssamarbeid, som setter oss i en posisjon til å kunne påvirke situasjonen. Så svaret framover må også være mer europeisk samarbeid.

Amalie Gunnufsen (H) [11:59:12]: Noen utfordringer er så store at de ikke kan løses i denne sal. Klimagassutslippene stopper ikke på landegrensene, og de er en trussel mot alt liv på hele jorden. Klimaendringene er også en påminnelse om hvor viktig det er at land kommer sammen og lager felles spilleregler. Hvis vi ikke forplikter oss på tvers av landegrenser, vil det aldri lønne seg i det hele tatt å starte å føre en politikk for utslippskutt. Det er kanskje derfor EU-samarbeidet har blitt et av våre aller mest vellykkede klimatiltak og også skal fortsette å være det.

Hvis vi skal nå våre klimamål, kommer vi ikke utenom EU. Det er fordi vi har EØS-avtalen, at havna i Kristi-

ansand har kunnet bygge Europas største landstrømanlegg med EU-midler. Det er på grunn av EØS-avtalen at Agder Energi hjemme på Sørlandet bokstavelig talt lyser opp Europa med norsk grønn kraft. Det er bra for klimaet. Det er bra for arbeidsplasser, og det er bra for norsk økonomi.

Jeg ble født etter den kalde krigen, og mens jeg har vokst opp, har EU bygd opp demokrati, menneskerettigheter og markedsøkonomi i stater som tidligere var styrt av Sovjetunionen. Nå opplever jeg for første gang i min levetid en verden med mer proteksjonisme og færre allianser. Da må Norges svar alltid være mindre proteksjonisme og flere og sterkere allianser. Med andre ord: EU har aldri vært viktigere.

I sin redegjørelse sa utenriksministeren at hun ville ha en aktiv europapolitikk, og det er veldig bra. Men i den samme redegjørelsen sa hun at EØS-avtalen skal utredes, og Hurdalsplattformen avviser blankt at Norge skal søke om EU-medlemskap. Jeg tror virkelig på utenriksministerens engasjement for EU-samarbeid, men jeg stoler ikke på at regjeringspartneren er like villig til å føre den aktive europapolitikken som Norge er tjent med.

Helt til slutt: Det finnes heldigvis et veldig godt alternativ til EØS-avtalen, og da snakker jeg ikke om EØS-light-avtalen til Sveits eller kaoset i Storbritannia, men om norsk EU-medlemskap.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:01:59]: Norsk selvvråderett og vårt nasjonale handlingsrom er helt avhengig av et økonomisk robust, demokratisk og fredelig Europa. Da Norge valgte å bli med i EØS, var det nettopp for å sikre norske interesser. Derfor er jeg veldig glad for at EØS-avtalen har en sterk oppslutning i den norske befolkningen. Men jeg må innrømme at for meg blir det en form for intellektuell kollaps når noen sier at de er for EØS-avtalen, men mot EU. EUs eksistens er jo en forutsetning for EØS. Uten EU ville vi hatt ulike handelsavtaler med 27 land, noe som ville skapt handelsbarrierer for norsk næringsliv, og gjennom EØS-avtalen sikrer EU dermed norske arbeidsplasser over hele landet.

Før sommeren sammenlignet Jonas Gahr Støre en utredning av alternativer til EØS-avtalen med det å si til kona at du vil utrede alternativer til ekteskapet. Han om det. Jeg er ikke redd for resultatene av en utredning, for jeg er overbevist om at alternativene som regjeringen velger å utrede, er dårligere alternativer. Men jeg skulle ønske regjeringen var villig til å utrede alternativet som sikrer full medbestemmelse og påvirkning, nemlig fullverdig medlemskap. Jeg antar at regjeringen er redd for utfallet av en slik utredning. Det kunne gitt et faktabasert grunnlag for en bedre EU-debatt enn den vi har i dag.

For EU er mer enn verdens største integrerte marked. Ikke bare bidrar EU til sosial utjevning landene imellom, EU sikrer også demokratiske rettigheter og enkeltmenneskers muligheter. EU går foran i arbeidet med å sørge for en bedre internasjonal skattlegging av store multinasjonale selskaper, noe som hjelper norske bedrifters konkurransevne, ikke bare internasjonalt, men også her i Norge. Ikke minst er EU verdens største klimabevegelse, med både vilje og virkemidler til å oppfylle Paris-avtalen og sikre et solidarisk grønt skifte som legger grunnlag for vekst og utvikling i hele Europa.

Også jeg er glad for at regjeringen følger opp Solberg-regjeringens linje når det gjelder demokratiutvikling og menneskeretter i Europa. Det er helt riktig å holde tilbake EØS-midler til polske kommuner som erklærer seg som LHBTI-frie soner, men når Polen nå avviser å forholde seg til FNs menneskerettighetskommisjon, mener jeg at vi kan gå et skritt lenger. De undergraver frie domstoler og rettsstaten og forholder seg ikke lenger til felles spilleregler og europeiske forpliktelser. Det er et brudd med forutsetningene for EØS-avtalen.

Med henvisning til meterkonvensjonen minnet utenriksministeren oss på viktigheten av harmonisering av lover og reguleringer for å sikre friksjonsfri handel, som jo er så viktig for norske interesser. Norge skal selvsagt bruke handlingsrommet innenfor EØS-avtalen, og jeg forventer at denne regjeringen – i likhet med den forrige – utnytter dette. Men når det gjelder å tøye grensene for Norges viktigste samarbeid, vil jeg bruke Anne Grete Preus' ord om at av og til – av og til – er en millimeter nok.

Kari Henriksen (A) [12:05:09]: Kanskje avslutningen på det forrige innlegget viser forskjellen mellom den forrige og denne regjeringa, at for noen er en millimeter nok, mens andre gjerne vil ha en meter.

Denne regjeringa slår fast i Hurdalsplattformen at vi skal jobbe for en tryggere, mer rettferdig og grønnere utenrikspolitikk, og det er viktig at vi er på hugget når det gjelder å ha ambisjoner for europapolitikken vår. Vi har et urolig landskap bak oss, der den største trusselen er framveksten av antidemokratiske ideologier – og også land. Vår interne trygghet kan vi ikke skape alene. Derfor er det helt avgjørende at vi jobber for å styrke demokratiet og menneskerettigheter ute, slik vi har gjort overfor Polen og Ungarn.

Denne regjeringa slår fast at ytringsfrihet og menneskerettigheter skal sikre framvekst av rettsstater, også i våre samarbeidsland. Det betyr at vi må være aktive i vår dialog med land, med folk og med sivilsamfunn. Der har Arbeiderpartiet store ambisjoner. For skal vi skape trygghet, må vi snakke med folk. Skal vi skape fred mellom nasjoner, må vi snakke med nasjoner. Vi må sørge

for at vi har en åpen, trygg og tydelig dialog, både med folk og med statene.

Når vår regjering sier at vi skal ha en utredning av EØS-spørsmålet, er det nettopp en invitt til å komme fram, være tydelige, ha en åpen diskusjon på faktabasert grunnlag og bryne meninger i Norge om dette viktige feltet. Når vi snakker om at vi skal bli bedre til å ivareta norske interesser, så betyr det at vi skal opp på tå og ha en konkret dialog med EU for å finne det som best tjener Norges interesser, og ikke automatisk godta de signalene som kommer fra EU i alle saker. Derfor har vi sagt at vi skal gå i dialog om å sikre unntak fra den fjerde jernbanepakken.

Til slutt vil jeg si at de verdiene som denne regjeringa legger til grunn om å ta arbeidsfolks rettigheter på alvor, også gjennomsyrrer de kravene vi vil sette til å inngå handelsavtaler. ILO-konvensjoner skal ligge til grunn også for disse viktige områdene.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:08:32]: Nå på slutten av debatten syns jeg det er på sin plass å si at det er veldig positivt med de innleggene i dag som har gitt en veldig tydelig støtte til det som har vært en tydelig norsk linje mot Ungarn og Polen. Jeg kan forsikre utenriksministeren om at hun og regjeringa har Høyres fulle støtte i arbeidet med videre kondisjonalitet med EØS-midlene og også i arbeidet med sivilt samfunn. Jeg har selv vært i Ungarn og besøkt sivilsamfunnsorganisasjoner som ikke kunne booke vanlige møterom fordi de ble angitt av dem som leide dem ut. De hadde få eller ingen midler tilgjengelig, men de var likevel krystallklare på én ting: at i valget mellom sivilsamfunnsmidler gjennom EØS-midlene og det at vi og de andre givne sto på prinsippene om uavhengighet, var det det siste som var det viktige. Det var for oss en utrolig viktig beskjed og et viktig innspill i arbeidet vårt med EØS-midlene.

Så ønsker jeg å bruke de siste par minuttene på det som jeg finner å være nokså oppsiktsvekkende svar fra utenriksministeren når det gjelder denne utredningen av erfaringene fra EØS-samarbeidet. Utenriksministeren sier at utredningen skal være helt åpen. Det er minst to utfordringer med det resonnementet. For det første skal den altså ikke være mer åpen enn at man ekskluderer enhver utredning av tettere tilknytning til EU enn det vi har i dag. Det andre er at hvis man skal ta Hurdalsplattformen på alvor, står det jo der at EØS-avtalen skal ligge til grunn, og hele premisset i EØS-avtalen er at vi er del av det indre marked. Så når jeg spør om premisset om at vi skal være del av det indre marked, ligger til grunn for utredningen, og får til svar at det er merkelig å bli stilt spørsmål om dette i Stortinget, og at det skal være en helt åpen utredning, må jeg ærlig talt si at jeg blir litt forvirret over hva som faktisk er politikken.

Jeg tror vi kan slå fast at Senterpartiet har hatt en tung hånd på rattet i utformingen av Hurdalsplattformen og europapolitikken i regjering. Det burde for så vidt ikke berolige verken næringslivet eller distriktene. Jeg må også si at når jeg hører representanten Fasteraune i sitt innlegg si at man ikke ønsker å lage et arbeidsprogram for samarbeidet med EU for 2022 så tidlig som mulig fordi man skal ha en total gjennomgang av EØS-samarbeidet før nytt arbeidsprogram, kan det ta ganske lang tid før det arbeidsprogrammet kommer. Det vil ha den enkle konsekvens at Norge sakker akterut i samarbeidet med EU. Vi mister muligheten til å ha tidlig og tydelig påvirkning, og vi mister muligheten til å ivareta norske interesser på best mulig måte.

Frode Jacobsen (A) [12:11:51]: På Helsfyr her i Oslo ligger Nordox, en industribedrift med 72 ansatte som produserer kobberoksid, noe de har holdt på med i 135 år. Produktene deres brukes særlig til to ting: Mesteparten går til bunnstoff på skip over hele verden, mens resten går til plantevernmidler innen landbruket. Bedriften har kunder i over 80 land, og av det som blir produsert, blir 90 pst. eksportert globalt, via en havn i et EU-land.

Ved mitt besøk hos bedriften var beskjednen tydelig. EØS-avtalen er helt avgjørende for dem, de er avhengige av at eksporten skjer sømløst. Det handler om dokumentflyt, registrering og transport. Med tidskritiske leveranser og et stadig mer komplisert registreringsarbeid er de avhengige av at alt går smertefritt. Beskjeden vi fikk fra bedriften og tillitsvalgte, var klar og tydelig: Et stempel på at produktene kommer fra EU/EØS-området, er garantisten for Nordox' eksistens – garantisten for eksport og produksjon, garantisten for arbeidsplasser.

Det er bred enighet om at den tryggheten for markedsadgang til vårt viktigste økonomiske samarbeidsområde som EØS-avtalen gir, har tjent Norge vel. 80 pst. av vår eksport går til Europa, og EØS-avtalen er viktig for norsk industri og for arbeidsplasser i Norge. Den sikrer forutsigbarhet og lik konkurranse. Derfor er det selvsagt viktig at Hurdalsplattformen så tydelig slår fast at hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk ligger fast, herunder oppslutningen om EØS-avtalen. Jeg er glad for at utenriksministeren i sin gode og grundige redegjørelse også var tydelig på dette.

Jeg deler også utenriksministerens syn om at debatt om Norges forhold til Europa er bra. Vi må aldri være redd for å få mer fakta og mer kunnskap på bordet. Jeg er mer bekymret for at vårt forhold til Europa og EØS-avtalen diskuteres uten at fakta ligger til grunn for diskusjonen.

Vi har gjennom mange år sett en utvikling innen norsk arbeidsliv preget av useriøse aktører og sosial

dumping. Mange har gitt EØS-avtalen skylden for det og for annet som er vondt og vanskelig. Det blir for enkelt.

Det er utfordringer innen norsk arbeidsliv, og heldigvis har vi fått en regjering som nå går i gang med en opprydding i arbeidslivet. En norgesmodell for anskaffelser og andre tiltak er veien å gå. Det som er vondt og vanskelig i arbeidslivet i Norge, løser vi gjennom en offensiv arbeidslivspolitik, lover og regler i Norge.

Jeg er også glad for at utenriksministeren og regjeringen tydelig tar for seg utfordringer og bekymringer mange av oss har knyttet til demokrati i en del europeiske land. I sin redegjørelse trekker utenriksministeren fram Polen og Ungarn.

Helt til slutt: Svarene på våre felles utfordringer og problemer er ikke mindre samarbeid og mer alenegang. Vår tids utfordringer – ikke minst på klimaområdet – skriker etter mer internasjonalt samarbeid.

Marit Arnstad (Sp) [12:15:06]: Det har vært en interessant debatt. Den har vært preget av de ulike syn vi har – kanskje særlig på EU-medlemskap, vil jeg si etter å ha sittet her og lyttet til innleggene.

På en måte er det også en litt tilslørende debatt, og jeg kan eksemplifisere det med avslutningen av et innlegg fra en av Høyres representanter, som var at vi trenger mer internasjonalt samarbeid, ikke mindre. Ja, det er jeg helt enig i – og jeg tror egentlig det er ingen her i den sal som ikke er enig i det. Derfor er det litt tåkeslør over denne typen debatter.

Jeg samler litt på den typen utsagn underveis i debattene. Ta f.eks. det med at en må være for EU fordi en er for internasjonalt samarbeid: Nei, en er ikke imot internasjonalt samarbeid fordi om en er imot EU-medlemskap. Vi vet at det ikke er slik.

Hvis en er imot nye kraftkabler til EU eller Storbritannia, da er en imot kraftutveksling. Nei, en er ikke det – kraftutveksling har vi hatt i 30 år. Spørsmålet er hvor mye kapasitet som skal legges i de kraftkablene vi bygger videre.

Et annet utsagn var at store utfordringer ikke kan løses i enerom – eller ved alenegang, som forrige taler sa. Nei, men det er ingen som mener det. Alle sammen mener at vi skal ha et godt og viktig internasjonalt samarbeid, og det er store muligheter i ethvert internasjonalt samarbeid, men vi må alltid også ivareta norske interesser.

Det var også et innlegg der noen sa at våre studenter blir en del av et større internasjonalt samarbeid. Ja, det har de vært siden midten av 1980-tallet, helt uten EU-medlemskap – og uten EØS-avtale også, faktisk – og det er det viktig at de kan være også videre framover.

Mitt poeng er at denne evige antydningen om at å være for internasjonalt samarbeid er det samme som å

være for EU-medlemskap, den er feil. La oss være enige om at det kan være ulike meninger om EU og EØS, men det er ingen i denne salen som er imot et internasjonalt samarbeid.

Jeg må også si at jeg synes det er interessant å registrere at det er flere i salen som argumenterer for EU-medlemskap, enn for EØS. Det synes jeg er greit – det er klargjørende, jeg synes det er ærlig. Men det handler altså om noe helt annet enn EØS-avtalen og redegjørelsen om EØS-avtalen, og det er et standpunkt som er redelig og greit, men det har ikke stor støtte i den norske befolkningen.

Så har jeg lyst til å avslutte med å si noe som på mange måter kanskje er litt paradoksalt, men som jeg faktisk tror. Senterpartiets holdning er jo at vi vil ha en aktiv europapolitikk, ikke en servil, og det paradoksale er at Senterpartiet på mange måter nok har større tiltro til EU enn det de norske ja-partiene har. Vi har tro på et samarbeid med EU som bygger på klar tale og en tydelig markering av hva som er norske interesser, og også av hva som er EUs interesser i arbeidet.

Åsmund Aukrust (A) [12:18:34]: Takk for en god debatt, som i og for seg tar inn i seg spennet i norsk europapolitikk. Vi har vært innom de fleste områder.

Først til representanten Christian Tybring-Gjedde, som jo vanligvis i politiske debatter er veldig redd for våre verdier: Han hadde plutselig et veldig avslappet forhold til å stå opp for likestilling og retten til å leve sitt eget liv. Vi må respektere andres religioner og tradisjoner, sier Tybring-Gjedde. Jeg er uenig i Fremskrittspartiets inngang i denne saken, for dette handler ikke om norske verdier, det handler om universelle menneskerettigheter. Jeg synes det er bra at vi i Norge bruker vår stemme når ting går i gal retning, når det etableres homofrie soner i Polen, når domstolene mister sin legitimitet, når kvinneaktivister møtes med vold, og når likestillingen går feil vei. Jeg er glad for at utenriksministeren i sin redegjørelse varslet full gjennomgang av midlene til Polen.

Så er det kommet en ganske forutsigbar kritikk fra partiene på høyresiden om at EØS-avtalen er i spill. Vel, Hurdalserklæringen sier veldig klart at EØS-avtalen ligger fast. Jeg savner egentlig selvtillit på høyresiden overfor EØS-avtalen. Det at vi får mer kunnskap, er bra for avtalen. Jeg tror en utredning kommer til å føre til at avtalen får større legitimitet. Høyresiden har etter at de tapte valget, gjort det til sin vane i utenrikspolitikken å være veldig bekymret for hva slags form den nye regjeringen har i sitt arbeid. Det mest oppsiktsvekkende ville jo vært om utenriksministeren kom med et klart mandat til en utredning som skal komme neste år, i en replikkveksling her i Stortinget. Det så vi aldri at høyrepartiene gjorde

de da de styrte. Det er det som ligger i ansvarsforholdet mellom regjering og storting.

Høyrepartiene snakker om en aktiv europapolitikk som egentlig er å ikke mene så mye. Jeg tenker det motsatte. En aktiv europapolitikk er å stå opp for norske interesser, fremme dem i Europa og si fra når vi er uenige. EØS-avtalen ble ikke utfordret av at Stoltenberg-regjeringen brukte reservasjonsretten mot postdirektivet. Den blir ikke utfordret når vi sier fra om vår mening. Marit Arnstad sa i sitt gode innlegg at hun samlet på sitater. Kanskje det beste å sitere fra denne debatten er at Heidi Nordby Lunde mente at det å være mot norsk EU-medlemskap og for EØS-avtalen var en «intellektuell kollaps». Vel, det er der flertallet av norske velgere ligger, også flertallet av Høyres egne velgere. Jeg mener at det å stå opp for våre saker også opp mot Europa er å tjene EØS-saken.

Til slutt: Den forrige regjeringen reiste til Brussel og lovet å være lydige. Problemet var at de ikke hadde flertall i denne sal. Det gjaldt både ostetollsaken, som de ikke hadde flertall i, og da de, etter at de tapte valget, var med og innlemmet jernbanepakka i EØS-avtalen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:21:40]

Interpellasjon fra representanten Mari Holm Lønseth til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Barn med innvandrerbakgrunn utgjør under 1/5 av alle barn. Over halvparten av barn i familier med vedvarende lavinntekt er fra denne gruppen. Svak tilknytning til arbeidslivet gjør familier mer utsatt for å leve med lavinntekt. Den største utfordringen for å få flere innvandrere inn i arbeidslivet er mangelen på formell kompetanse. Det er derfor viktig at innvandrere får gode norskferdigheter og kompetansen næringslivet etterspør. Flere må få mulighet til å ta utdanning i voksen alder. Tidlig innsats og god oppfølging i skole og barnehage er avgjørende. Solberg-regjeringen flyttet derfor ansvaret for integrering til Kunnskapsdepartementet som har ansvar for de viktigste tiltakene for å heve kompetansen.

Hvordan vil statsråden sikre at de gode verktøyene for kompetanseheving som ligger på Kunnskapsdepartementets område, ikke forsvinner eller nedprioriteres i integreringspolitikken?»

Mari Holm Lønseth (H) [12:22:45]: Noe av det viktigste vi som folkevalgte må jobbe for, er at alle mennesker skal kunne klare seg selv, leve et selvstendig liv og ta aktivt del i det norske samfunnet. Det er viktig at vi sørger for det for alle, men det er kanskje spesielt viktig at vi har en spesiell innsats rettet mot innvandrere.

Derfor har Høyre to ganger gjennomført større reformer i integreringspolitikken, først med Erna Solberg som kommunalminister og deretter med Jan Tore Sanner som kunnskaps- og integreringsminister.

Innvandrere er ingen ensartet gruppe, men utfordringen er at for mange innvandrere, særlig de med flukt-bakgrunn, har for svak tilknytning til arbeidslivet. Om-trent to av tre er i jobb eller utdanning ett år etter intro-duksjonsprogrammet. Andelen menn som er i arbeid el-ler utdanning, er også høyere enn den er blant kvinner. Det er ikke godt nok, og det er noe vi må gjøre noe med.

Det er flere årsaker til disse utfordringene. En av år-sakene er for dårlige norskkunnskaper. Høyre har med sin integreringsreform gjennomført flere viktige end-ringer i norskopplæringen som vi ennå ikke har fått se resultatene av. En annen viktig årsak er at mange ikke har den formelle kompetansen som arbeidslivet etterspør. Halvparten av de som kommer til Norge som flykt-ninger, har bare grunnskole som sitt høyeste utdan-ningsnivå. Samtidig vet vi at norsk næringsliv og ar-beidsliv etterspør stadig høyere kompetanse.

La meg få ta et eksempel. På nrk.no kunne vi for en tid tilbake lese historien om Farhiyo Ahmed, som kom til Norge fra Somalia for 17 år siden. Hun hadde prøvd ord-ningen med språkopplæring i praksisplass i et halvt år, men mange av deltakerne på kurset ble stående uten jobb etter praksisperioden. Hvorfor det? Jo, fordi de aller fleste arbeidsplassene krevde fagbrev. Derfor ble også praksiskandidatløpet, hvor man får muligheten til å ta et fagbrev, redningen for Ahmed. Lønnstilskudd og tiltaks-plasser er veldig viktig for å sørge for at terskelen blir lav-ere og veien inn i arbeidslivet blir kortere, at flere lærer seg norsk og blir en del av fellesskapet og klarer seg selv. Men poenget er at tilskudd og tiltaksplasser alene ikke lø-ser den grunnleggende utfordringen, som er at det er for mange som mangler formell kompetanse. Det som kan løse denne utfordringen, er god grunnopplæring, mulig-heten til å ta utdanning både for voksne og for unge.

Det bringer meg over til at det er viktig at vi snakker om dem som er nyankomne, men det er også viktig at vi har en spesiell oppmerksomhet rettet mot norskfødte av innvandrereforeldre som også trenger god oppfølging. Veldig mange som fødes i Norge av innvandrereforeldre, klarer seg utrolig godt i både skole og arbeidsliv. Det er mange, særlig jenter, som i stor grad presterer ekstremt godt, men samtidig vet vi at det er en del utfordringer. For Høyre er det viktig at alle barn skal ha de samme mu-lighetene, uavhengig av hvem foreldrene deres er.

Der er vi igjen tilbake til at nøkkelen til å lykkes med det er god utdanning, det er muligheten til å få lov til å gå i barnehage, noe som også gir gode språkferdigheter. Vi vet at det er stadig flere barn med innvandrerbak-grunn som går i barnehage, men det er fremdeles færre

enn i befolkningen for øvrig. Det må vi gjøre noe med, og det er en av årsakene til at man fra Solberg-regjering-ens side prioriterte gratis kjernetid.

Det andre viktige er en god skole, hvor det viktigste er opplæring i grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving og regning. Skal man lykkes med det, må man satse på en god lærer som løfter alle elever, noe som også vil føre til at flere fullfører videregående og får en bedre tilknytning til arbeidslivet.

Det å se integrering og utdanning i sammenheng er avgjørende hvis vi skal klare å lykkes på lang sikt. Det er derfor jeg også er overrasket over at regjeringen velger å flytte ansvaret for dette viktige feltet til arbeidsmi-nisteren – ikke fordi arbeid ikke er viktig for integrering, men fordi det ikke løser den grunnleggende utfordring-en med å få flere mennesker ut i arbeidslivet. Da må man faktisk se integrerings- og utdanningspolitikken i sam-menheng.

Derfor vil jeg spørre statsråden: Hvordan vil hun sik-re at de gode verktøyene for kompetanseheving som lå – eller som ligger – under Kunnskapsdepartementets om-råde, ikke forsvinner eller nedprioriteres i integrerings-politikken?

Statsråd Hadia Tajik [12:28:04]: Lat meg fyrst få takka representanten Holm Lønseth for å ta opp eit vel-dig viktig tema. Det er dessverre sånn at talet på ungar i låginntektshushald har auka betydeleg over tid, og det er ein ganske stor andel av desse ungane som har inn-vandrarbakgrunn. Det heng tett saman med at me har sett ein auke i talet på barnefamiliar med innvandrar-bakgrunn, og at foreldra ikkje deltek fullt ut i arbeidsliv-et.

I tillegg ser me ei opphoping av fattigdom og leve-kårsutfordringar i enkelte område i storbyane. Difor er det òg viktig å sjå levekårsutfordringane i eit geografisk perspektiv og unngå å busetja nykomne flyktningar i eit område som har store levekårsutfordringar eller stor innvandrarandel. Det er den typen utfordringar som re-gjeringa kjem til å ta tak i, knytte til både levekår og so-sial mobilitet. Difor føreslår me allereie for 2022-bud-sjettet å auka løyvingane til områdesatsing i dei store byane med 20 mill. kr utover det som låg til grunn i bud-sjettet til Høgre-regjeringa.

Det å få fleire i arbeid er noko av det viktigaste me kan gjera for å redusera fattigdom og sosiale forskjellar, òg blant ungar eller blant barnefamiliar. I Noreg er det sånn at folk som er i jobb, som oftast kan forsørgja seg sjølve og familiane sine, så det at foreldra er i arbeid, er difor ganske avgjerande for å løfta ungar og ungdomar ut av økonomisk vanskelege kår. Arbeidslinja kjem til å stå sentralt i regjeringas innsats mot fattigdom. Me er jo eit arbeidsparti.

Arbeid er nøkkelen til integrering, og vegen til arbeid går via utdanning og kvalifisering. I dag ser me at det er altfor mange innvandrarak som står utanfor arbeidslivet, eller fell ut av arbeidslivet i løpet av nokre få år. Målet må vera at perioden utan arbeid vert kortast mogleg, og at kreftene vert sette inn for å gje folk kompetanse som kvalifiserer for ei meir stabil deltaking i arbeidslivet. Eg kjem til å setja meg ned og gå grundig gjennom dei kvalifiseringsløpa som er tilgjengelege for innvandrarak, for å sikra at dei i størst mogleg grad bidrar til å få fleire i arbeid.

Me kjem til å styrkja arbeidet med kompetanse og dermed arbeidslinja i norsk integreringspolitikk. Arbeidarpartiet har heile tida vore oppteke av at passivitet i mottak for dei som er nykomne, er til hinder for integrering og sløsing med resursar. Før busetjing skal flyktningar gjennomføra kompetansekartlegging som skal bidra til at ein vert busett i ein kommune som har eit relevant tilbod om utdanning og arbeid. Fylkeskommunane skal òg utarbeida planar som skal omfatta tiltak for å kvalifisera innvandrarak til å møta regionale arbeidsmarknadsbehov.

Eg må innrømma at i lys av dette, og ikkje minst i lys av interpellasjonen som representanten har teke initiativ til, har eg med forundring fylgt det kuttet som Høgre-regjeringa gjennomførte i 2017, i norskopplæring på mottak, frå 250 til 175 timar. Ein skulle jo tenkja at det å læra norsk på eit tidleg tidspunkt vil vera sett på som nyttig når ein er oppteken av at fleire skal kunna få moglegheita til å stå i jobb. Det er òg kvalifisering for arbeidslivet.

Me har òg sett at introduksjonsprogrammet ikkje i tilstrekkeleg grad har dekt gapet mellom den kompetansen som nykomne kan ha med seg, og det som eigentleg vert kravd i det norske arbeidslivet. Målet må vera at fleire skal få ein formell kompetanse innanfor rammene av introduksjonsprogrammet, bl.a. at fleire skal kunna ta vidaregåande opplæring på fulltid. Det er viktig for oss å leggja til rette for at fleire deltakarak får ta fagbrev gjennom relevant tilrettelegging i form av språk- og læringsstøtte. Det er òg ei satsing som vil kunna bidra til at fleire kjem raskare i arbeid og får varig tilknytning til arbeidslivet. Regjeringa vil gjennomføra eit kraftfullt løft for yrkesfaga, og det veit eg at kunnskapsministeren er godt i gang med.

Over tid har me òg sett at mange ikkje oppnår dei norskerferdighetene som krevst for å koma i arbeid og i vidare utdanning, så det å ha gode, grunnleggjande norskerferdigheter er viktig både for deltakinga i arbeidslivet og for samfunnet elles. Me kjem difor til å styrkja tilbodet til innvandrarak som har svake norskerferdigheter. Kombinasjonen av opplæring i norsk og samfunns-

kunnskap i mottak skal bidra til å gje moglegheiter til å kombinera arbeid og språkpraksis.

Eg er òg glad for å kunna seia at å bidra til å auka talet på tiltaksplassar neste år med 1 000 og å styrkja driftsbudsjettet til Nav med 175 mill. kr betyr noko for Navs moglegheiter til å følgja folk tett opp når dei står utanfor arbeid.

Mari Holm Lønseth (H) [12:33:24]: Takk for svaret. Mange av de tiltakene som statsråden tar opp, f.eks. tidligere kvalifisering, tidligere matching knyttet til hvilken kompetanse man har, og bosetting, er tiltak som Høyre er helt enig i, og som det har vært viktig for Høyre å ta tak i i den forrige regjeringen sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti i forbindelse med integreringsreformen som er gjennomført, hvor man bl.a. sørget for at man har rett på å oppnå et visst nivå i norskerferdigheter, framfor at man bare har et timeantall å forholde seg til, slik det var tidligere. Jeg mener det viktigste er at man lærer seg norsk på en god måte, ikke at man må gjøre det innenfor en viss tidsramme.

Det kommer mye fra statsråden som handler om ren arbeidsretting, men jeg synes det er mindre om det som går på ren kompetanse. Også når jeg leser hele Hurdalsplattformen, synes jeg heller ikke det generelt er noen større og nye ideer om hvordan nettopp kompetansehevingen og integreringen skal bli bedre. Statsråden henviser først og fremst til at man nå skal få en kunnskapskartlegging, men hun har ikke i særlig grad noen tanker om hvordan man skal endre politikken. Det nærmeste man kommer i Hurdalsplattformen, er at den nye regjeringen vil styrke det de omtaler som kompetanselinjen i norsk integreringspolitikk, uten at det er mulig å si noe særlig mer om hva «kompetanselinjen» egentlig innebærer – noe som jeg gjerne inviterer statsråden til å svare på i sine kommende innlegg.

Et eksempel som viser hvor viktig det er at man ser integrerings- og utdanningspolitikk i sammenheng, handler om at det er for mange barn i Norge som når de begynner på skolen, ikke kan norsk godt nok. Derfor synes jeg det er rimelig og viktig for barn at også barn som begynner i barnehagen, skal ha en systematisk vurdering, og at det skal være systematiske rutiner på plass for å vurdere barns norskerferdigheter før de begynner på skolen. Det er viktig for å vite om man f.eks. er nødt til å sette inn ekstra tiltak, slik at barna faktisk klarer å forstå det som blir sagt i skolen.

I Hurdalsplattformen kommer det fram at regjeringen ikke vil innføre noen generell kartlegging av språkerferdighetene til barn før de begynner på skolen, men en generell vurdering, generelle rutiner og en systematikk rundt det spørsmålet sies det ikke noe om. Da kan det være fristende å spørre om statsråden mener at det bør

innføres generelle rutiner eller en systematisk oppfølging av f.eks. barn i barnehage for å sørge for at man berører den integreringen, som er utrolig viktig for at man skal klare seg godt gjennom resten av skoleløpet og på sikt også fullføre videregående, som er det viktigste tiltaket for å sørge for at folk får en varig tilknytning til arbeidslivet.

Statsråd Hadia Tajik [12:36:36]: Eg synest det er prisverdig at representanten Holm Lønseth er oppteken av å få fram kompetanse- og kvalifiseringsdimensjonen ved integreringspolitikken, som sjølvsagt òg er viktig for dagens regjering. Men om det var utdanning og kompetanse representanten ønskte å diskutera, burde kanskje representanten ha retta interpellasjonen til ein annan statsråd. Det er framleis slik at det konstitusjonelle ansvaret for utdanningspolitikken ligg hos kunnskapsministeren. Ein kan spørja seg sjølv om formålet med å likevel retta interpellasjonen mot mitt departement og mot dette ansvarsområdet meir er å polemisera enn å integrera. Utgangspunktet som denne regjeringa har, er jo at folk med innvandrarbakgrunn skal ha dei same moglegheitene til å delta i arbeidslivet og samfunnslivet som absolutt alle andre, òg i majoritetsbefolkninga. Det må sjølvsagt òg liggja ei kvalifisering i botnen for dei som treng det, eller helsehjelp for dei som treng det, eller læringsstøtte, eller kva det måtte vera, for å bidra til at dei får eit trygt og fast fotfeste i arbeidslivet.

Me har òg sett at folk med innvandrarbakgrunn dessverre er overrepresenterte i dei delane av arbeidslivet der det er større fare for sosial dumping, arbeidslivskriminalitet, krevjande løns-arbeidsvilkår og utrygge kontraktar. Det er òg ein grunn til at ein bør sjå dette i samheng med arbeidslivspolitikken generelt, som denne regjeringa legg betre til rette for ved å knyta integreringspolitikken til arbeid og arbeidslivspolitikkk.

Representanten Holm Lønseth tek òg opp at det er ein del ungar som ikkje kan norsk godt nok når dei begynner på skulen, kanskje òg fordi dei ikkje har gått i barnehagen. Då vil det jo vera viktig å bidra til at fleire med innvandrarbakgrunn blant ungane faktisk går i barnehagen. Me ser at kontantstøtta over tid har bidratt til at enkelte kvinner med innvandrarbakgrunn opplever det som ein økonomisk terskel å koma i arbeid, og at det får betydning for om ungane deltek i barnehagen eller ikkje. Det har vore viktig for denne regjeringa å gjera det enklare å bidra til at fleire kvinner med innvandrarbakgrunn kjem i arbeid. Me har føreslått å styrkja Jobbsjansen med 10 mill. kr i 2022-budsjettet. Me føreslår òg å kutta maksprisen i barnehagane i 2022-budsjettet, slik at det vert billegare for alle, og me føreslår å gjera endringar i kontantstøtta under denne stortingsperioden, som òg vil kunna stimulera til at fleire kvinner kjem

i arbeid. På den måten får ein den doble effekten, ved at kvinnene i større grad kan verta sjølvforsørgjande, og at ungane på eit tidlegare tidspunkt lærer norsk.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:39:51]: Stortingsrepresentanten Holm Lønseth ønsker svar på hvordan regjeringen har tenkt å følge opp integreringsarbeidet i nytt departement med ny statsråd. Representanten sier i interpellasjonen at det er viktig at innvandrere får gode norskferdigheter og kompetansen næringslivet etterspør. Flere må få mulighet til å ta utdanning i voksen alder, og tidlig innsats og god oppfølging i skole og barnehage er avgjørende, sier hun videre.

I Hurdal ble vi enige om konkret politikk for å kvalifisere flere til arbeid og med det sørge for at flere kan forsørge seg selv og sin familie. I Hurdal ble vi enige om å senke maksprisen i barnehagen.

Det det handler om, er prioriteringer, og selve fasiten er kampen om gjennomslag i de konkrete bevilningene på statsbudsjettet. For første gang siden 2013 senkes barnehageprisene i vårt tillegg til statsbudsjettet. Det betyr noe for folk. Derfor styrker vi kommunerammen sånn at kommunene kan øke bemanningen, øke kompetansen og kvaliteten i barnehagene. Det betyr noe for folk.

Hva betyr barnehage for mål om fullføring av videregående skole og for kvalifisering av arbeidslivet?

Politikk virker. Stoltenberg-regjeringen startet i sin tid forsøk med gratis kjernetid i barnehager i utvalgte Oslo-bydeler fra 2006. Fireåringer og femåringer i utvalgte bydeler med høy andel minoriteter fikk tilbud om 20 timer gratis kjernetid i uken. Nå har forskere fulgt disse barna over tid og funnet flere positive resultater når elevene har tatt nasjonal prøve på 8. trinn. Disse elevene har oppnådd bedre mestring på den nasjonale leseprøven. Barn i familier med lav inntekt, hvor mor ikke jobber, ser ut til å ha størst utbytte av gratis kjernetid, med tanke på både lese- og regneferdigheter på 8. trinn. Og gutter har aller størst utbytte når det gjelder lesing.

Politikk virker. Se bare på hva vi har fått til med byrådet i Oslo. De siste årene har elevene i Oslo fått bedre avgangskarakterer både på ungdomsskolen og i videregående opplæring. Flere ungdommer søker seg til yrkesfag, og flere elever fullfører og består skoleløpet. Dette er resultater i Osloskolen som taler for seg.

I arbeidet med helt ny introduksjonslov fremmet vi en rekke gode forslag. Vi foreslo å gjennomføre intensivkurs i demokrati, likestilling og norsk arbeidsliv for kvoteflyktninger før de ankommer Norge samt å gjennomføre en grundig kompetansekartlegging som kan danne grunnlag for jobb og et kvalifiseringsløp i den nye loven.

Videre ønsket vi en god kompetansekartlegging for asylsøkere på mottak så tidlig som mulig, som kunne

danne grunnlag for å finne riktig bosettingskommune. Sånn unngår vi å kaste bort tid og øker sjansen for en vellykket integrering.

Videre foreslo vi at det skulle settes inn yrkesmål for den enkelte i integreringsplanen. Vi ville styrke ordningen med hurtigspor i introduksjonsprogrammet og satse på norskopplæring i arbeidslivet, gjennom programmer for bransjenorsk, for arbeidsnorsk, og ikke minst ville vi bruke fagopplæringsmodeller som Helsfyrmodellen og Gloppenmodellen, der elevene får en kombinasjon av skole- og arbeidspraksis, slik at språkopplæringen blir mer effektiv. Høyre stemte ned alle disse forslagene i Stortinget i fjor høst.

Mandag var jeg på besøk i Lørenskog kommune og fikk hilse på deltakere i Jobbsjansen. Kommunen har gode resultater, mye takket være samarbeid med det private næringslivet. Vi vil styrke Jobbsjansen med 10 mill. kr i vårt tillegg til statsbudsjettet.

For Arbeiderpartiet er den enkeltes mulighet til å få seg en jobb og kunne forsørge seg selv og sin familie det aller viktigste målet for integreringspolitikken. Skal vi få flere i jobb, er tidlig innsats avgjørende. Derfor er jeg så stolt av resultatene i Osloskolen – med Raymond ved roret.

Margret Hagerup (H) [12:44:26]: Velstands nivået i Norge er høyere enn i mange andre land fordi vi får mer igjen for hver arbeidstime. Vi produserer effektivt og får godt betalt for varer og tjenester når vi handler med utlandet. Velstandsveksten kommer hele folket til gode, og sammen har vi klart å skape et av verdens beste velferdssamfunn.

Vi lever lenger, og det blir stadig flere eldre. Det er bra. Men det gjør også at utgiftene til det offentlige vil øke raskere enn inntektene, og det gapet må vi tette. Perspektivmeldingen viser at finansieringsgapet kan dekkes gjennom økt arbeidsinnsats. Faktisk må arbeidsinnsatsen økes med rundt 20 millioner ekstra arbeidstimer årlig i perioden 2025 til 2060 for å oppnå dette. Det betyr at flere må i jobb hvis framtidige generasjoner skal få de samme mulighetene som oss. Vi må rett og slett inkludere flere i arbeidslivet.

Det er gledelig at sysselsettingsandelen var på vei opp før pandemien, og vi ser at arbeidsledighetstallene nå er på vei nedover. Men pandemien må ikke gjøre oss nærsynt. Også før korona ble for mange stående utenfor arbeidsmarkedet. Det kan dreie seg om folk som mangler utdanning, ikke har gode nok norskkunnskaper, eller som trenger en sjanse til å prøve seg i arbeidslivet. En viktig del av jobben med å tette finansieringsgapet handler om å tenke langsiktig og inkludere alle som kan, i arbeidslivet. For å klare det vil Høyre fortsette å jobbe langs tre hovedspor: utdanning, integrering og inkludering, og disse henger tett sammen. Altfor mange kan

havne utenfor arbeidslivet fordi de mangler grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og IKT. Mange både kan og vil jobbe, men de trenger kanskje en sjanse til å kvalifisere seg for jobb.

Vårt viktigste virkemiddel for å sikre dette er ordningen Kompetansepluss. Gjennom Kompetansepluss får man mulighet til å tette kunnskapshull samt lære seg norsk og grunnleggende ferdigheter. Det gjør veien til fagbrev og veien inn til arbeidslivet kortere. Derfor har regjeringen Solberg doblet bevilgningene til denne ordningen.

Det er også noen som står i fare for å falle ut av arbeidslivet fordi utdannelsen er i ferd med å bli utdatert. Målet må være at ingen skal gå ut på dato i arbeidslivet. I en verden hvor den teknologiske utviklingen går stadig raskere, må vi gi folk sjansen til å oppdatere kompetansen. Derfor satte regjeringen Solberg i gang med å gjennomføre en kompetansereform, hvor målet er at døren til kunnskap skal være åpen gjennom hele livsløpet. I bunn og grunn handler det om å tette gapet mellom hva arbeidstakerne har av kompetanse, og hvilken kompetanse arbeidslivet trenger.

Skal vi lykkes med å få flere i jobb, må vi også lykkes bedre med integreringen. Tiden fra man kommer til Norge til man er kvalifisert til jobb, må ned. Vi må videre erkjenne at ulike personer trenger ulike virkemidler for å komme seg i jobb. Det er den erkjennelsen som har ligget til grunn for regjeringen Solbergs integreringsstrategi. Vi har differensiert tilbudet til nyankomne innvandrere. Nå kartlegges kompetansen allerede i mottaket, og det stilles ikke bare krav om å gjennomføre opplæring, men også krav til innholdet i opplæringen.

De siste 20 årene har vært en gyllen periode for norsk økonomi, og mange har fått det bedre. Målet må være at den beste tiden skal ligge foran oss, ikke bak oss. Skal vi lykkes med det, må vi gi flere folk en sjanse i arbeidslivet. Jeg tror at det er mulig hvis vi gjør det sammen, men da må vi fortsette å satse på kunnskap og utdanning og bruke de virkemidlene som er tilgjengelige på dette området. Og vi må fortsette å gjøre det vi kan for at flere arbeidsgivere skal være med på laget, for utdanning, integrering og inkludering er avgjørende for framtidens arbeidsliv.

Grunde Almeland (V) [12:48:38]: I Venstre deler vi interpellantens bekymring om at forflytningen av integrering ut av Kunnskapsdepartementet kan forringe de viktige virkemidlene som Kunnskapsdepartementet rår over, selv om jeg på mange måter forstår intensjonen med selve forflytningen. For vi vet at foreldres tilknytning til arbeidslivet påvirker barns resultater i skole og utdanning. Arbeid er også den viktigste kilden til inntekt for de fleste husholdninger, og tilgang til arbeid

er av avgjørende betydning for varig fattigdomsbekjempelse. Vi vet også at kvalifisering for arbeid og utdanning er nettopp det som gjør at man klarer å skaffe seg den kompetansen som arbeidsgivere etterspør, og derfor er avgjørende for at man skal kunne komme ut i varig arbeid.

Det er ingen som er uenig i at det er et overordnet mål at så mange som mulig kommer ut i arbeid, men billetten inn i arbeidslivet er nettopp kompetanse. De viktigste virkemidlene vi har for å verifisere utdanning, sørge for at man får bekreftet og tilpasset den kompetansen man har med seg til Norge, ligger i områder som forvaltes under nettopp Kunnskapsdepartementet. Det var derfor vi også, i den tidligere regjeringen, så de gode resultatene som plasseringen av integreringsporteføljen hadde der.

Vi forstår at statsråden ønsker å få flere ut i arbeid, og det er som sagt en ambisjon vi deler, men det hjelper ikke kun å flytte porteføljen til et departement som starter med ordet «arbeid». Så jeg gleder meg til å se mange av de initiativene som statsråden også etter hvert skal komme med.

Statsråden sa i et intervju her om dagen at den norske integreringspolitikken er mislykket. Jeg kan jo komme med en delvis anerkjennelse av det, for det var jo også grunnlaget for at den forrige regjeringen satte i gang en reform av integreringspolitikken. Her er det verdt å minne representanten Holm Lønseth om at det var representanten Melby som var integreringsminister både under utrulling av integreringsreformen og under bl.a. vedtaket av den nye integreringsloven. Og det var jo nettopp gjennom arbeidet med integreringsreformen at vi kom med veldig mange av de svarene som forhåpentligvis i framtiden skal gi en bedre integreringseffekt enn det vi har sett til nå.

Det som gjenstår som et spørsmål for meg da, er hva statsråden nå synes er det mest mislykkede i integreringspolitikken som faktisk trengs å endres på. Mange av de spørsmålene statsråden selv har tatt opp, er ting som allerede er adressert av den tidligere regjeringen. Koblingen til arbeidslivet er jo ingen form for hemmelighet. Det var jo nettopp derfor vi også, i den forrige regjeringen, kjempet for at norsk og norskopplæring skulle være en del av strategien mot arbeidslivskriminalitet, fordi vi vet at norsk er en så viktig del av å sørge for at de som arbeider i Norge, har forståelse for hvilke arbeidsrettigheter de har. Språk skaper forståelse. Det var også derfor den forrige regjeringen satte ned et eget offentlig utvalg for å se på integreringspolitikk på arbeidsinnvandringsområdet, som jeg mener er et sort hull i den norske integreringspolitikken. Så jeg gleder meg til mange av de diskusjonene vi skal ha framover om hvilke hull vi skal tette, men jeg er fortsatt bekymret for det grunnleg-

gende spørsmålet som interpellanten tar opp, fordi det er det som er avgjørende.

Så vil jeg helt avslutningsvis knytte et par kommentarer til noen av påstandene som er tatt opp. Statsråden kritiserer bl.a. reduksjonen i antall timer i norskopplæringen til 175 timer. Samtidig regner jeg med at hun veldig godt vet at begrunnelsen for det var at det var få asylsøkere som ble boende lenge nok i mottak til å gjennomføre alle de timene som faktisk ble gitt. Samtidig ser man helt bort fra de andre grepene som er gjort for å styrke norskopplæringen ellers i integreringsløpet.

Så kan jeg jo si at jeg gleder meg til den gjennomgangen statsråden skal gjøre av kvalifiseringsløpene. Venstre skal være konstruktive til det, det er et spennende område. Så skal jeg ikke avsløre for noen av senterpartistene – som ikke er her i salen – at statsråden omtalte regjeringen som et arbeiderparti.

Agnes Nærland Viljugrein (A) [12:54:00]: For Arbeiderpartiet er det å få flere inn i arbeidslivet en av de viktigste oppgavene vi har. Det gjelder for unge som har ramlet ut av samfunnet eller droppet ut av skolen, det gjelder folk som er blitt syke og gradvis må komme seg inn igjen i arbeidslivet, og det gjelder ikke minst i integreringspolitikken. Vi vet at det å komme seg ut i arbeidslivet og det å få kollegaer å prate med i lunsjen og mennesker å møte i løpet av en arbeidshverdag er avgjørende for å få til god norskopplæring og god inkludering i Norge.

Skal vi få til et godt inkluderingsarbeid for innvandrere i Norge, er et godt sted å starte å spørre dem det gjelder. I valgkampen var jeg så heldig at jeg fikk diskutere nettopp arbeidsliv med en rekke mødre og fedre med innvandrerbakgrunn i mitt eget lokalmiljø, på Tøyen i bydel Gamle Oslo. Og hva var det de ba om fra meg og fra Arbeiderpartiet? Jo, for det første ba de om bedre ordninger for å kunne bli kvalifisert. Mange hadde utdanning fra før, men jobbet i andre yrker med lavere kompetansekrav i dag. Mange ønsket seg muligheten til å bygge på kompetansen de allerede har, og bedre muligheter for å lære seg norsk.

Hurdalsplattformen mellom regjeringspartiene Arbeiderpartiet og Senterpartiet slår fast at vi skal starte kvalifisering for arbeid allerede i mottak og styrke kompetanselinjen i integreringspolitikken.

For det andre ønsket de å møte et seriøst arbeidsliv som stilte like mye opp for dem som for andre arbeidstakere. Folk med innvandrerbakgrunn kommer ofte fra land uten det samme organiserte arbeidslivet som i Norge, men sosial dumping er rettighetsbrudd som ikke er mer greit bare fordi landbakgrunnen din er en annen enn norsk. Kunnskap om fagorganisering og muligheten til å organisere seg var viktig for dem.

Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen slår fast at vi skal styrke det organiserte arbeidslivet, ikke svekke det.

For det tredje ba de om et arbeidsliv fritt for diskriminering, der man skulle slippe å være redd for at navnet man har, eller en hijab, skulle hindre dem fra å bli kalt inn til jobbintervju, føre til nedsettende kommentarer på arbeidsplassen eller gjøre at de ble vurdert annerledes enn andre.

Et samfunn fritt for diskriminering og rasisme er en oppgave vi aldri blir ferdig med, men som også denne regjeringen tar på aller største alvor. Jeg er sikker på at statsråd Hadia Tajik har alle forutsetninger for å ta forventningene og utfordringene som jeg ble møtt med i mitt lokallag og mitt nabolag, på største alvor.

Jeg kommer fra en bydel som er en av Oslos mest mangfoldige, men der hvert tredje barn vokser opp i fattigdom. Under de siste åtte årene med høyrestyre har antall barn som vokser opp i fattigdom, gått fra litt over 80 000 til 115 000. Er det én ting som er sikkert, er det at politikk som har vært ført de siste åtte årene, har gitt oss større forskjeller og flere barn som vokser opp i fattigdom.

Hvis det stemmer det representanten Holm Lønseth fra Høyre påpeker, at en av forklaringene bak dette er lav tilknytning til arbeidslivet, da er det i hvert fall ikke høyrepolitikk vi kan fortsette med. Det er ikke kutt i formuesskatten mine naboer ber oss om. Mer behovsprøvde ordninger gir dem ikke mer frihet, men det skaper fattigdomsfeller. De ønsker seg ikke et arbeidsliv med færre rettigheter og lavere organiseringsgrad. Nei, de ber oss gjøre som i Oslo: sørge for gode velferdsordninger som gratis AKS og et stabilt boligmarked som gir dem tryggheten til å ta sjanser.

Nøkkelen til god integrering går gjennom et arbeidsliv der vi stiller krav til hverandre, og der vi stiller opp for hverandre. Jeg kan ikke tenke meg at det er noen bedre til å ta tak i de utfordringene enn en statsråd som heter Hadia Tajik, i nettopp Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Heidi Greni hadde her overtatt presidentplassen.

Mudassar Kapur (H) [12:58:21]: Uten at jeg sitter på den helt korrekte definisjonen, for den tror jeg ingen av oss har, vil jeg allikevel si at integrering handler først og fremst om å bli en del av samfunnet man bor i, det å være en samfunnsborger. Vi må jo spørre oss selv hvorfor det er slik at barn som er oppvokst i et åpent, rikt og demokratisk land som Norge, allikevel står i fare for å falle utenfor. Det er mange innganger til denne debatten, men i dag handler det først og fremst om skole og jobb, og jeg kommer til å konsentrere meg mest rundt det, og det er også fordi det er de to viktigste pilarene i

hele integreringsdebatten. Å lykkes med disse er nøkkelen til integrering. Å mislykkes med disse er oppskriften på utenforskap.

Vi vet at det sitter barn rundt i norske skoler og ofte er frustrert fordi de er usikre, de forstår ikke hva læreren sier, kan ikke språket og klarer dermed ikke å tilegne seg nødvendig kunnskap. Man kan jo spørre seg hva som er viktigst for denne gutten eller jenta i disse viktige årene på grunnskolen. For oss i Høyre er det selvfølgelig en skole med fokus på læreren og kunnskapsbygging. Dessverre er det ofte slik at barn som faller ut av skolen, blir funnet igjen i statistikken over unge arbeidsledige eller unge som står i utenforskap.

Når vi snakker om barnefattigdom, som flere har snakket om her, er det viktig å huske på at det ikke er barna som er fattige, det er familien som er fattig, og dersom vi skal lykkes med å bekjempe ulikhet, er det viktig at disse familiene settes i stand til å ha sin egen inntekt. Det handler om å gå fra ingen inntekter til å ha én inntekt og aller helst gå fra å ha én inntekt til å ha to inntekter. Vi vet at veldig mange av disse menneskene har kort botid i Norge. Jeg ønsker ikke å starte en innvandringsdebatt når jeg sier at vi må ta inn over oss at veldig mange av utfordringene knyttet til utenforskap er representert ved familier som har innvandret til Norge, og har kort botid. Da må vi også se på hva vi kan gjøre for disse familiene.

Jeg tror det er viktig å ha arbeidslinjen langt fremme, men vi må også tørre å prøve nye grep. Jeg synes ikke det er riktig at Arbeiderpartiet og de andre på rød-grønn side er så kategorisk imot midlertidige ansettelser. For veldig mange folk med innvandrerbakgrunn er det veldig ofte en fot inn i arbeidsmarkedet, for å bli kjent med arbeidsmarkedet og la arbeidsmarkedet bli kjent med dem, og derigjennom starte en karriere.

Vi vet også at hvis vi skal lykkes med arbeidslinjen, det å få flere integrert i arbeidslivet blant dem med minoritetsbakgrunn, som ofte er overrepresentert i den statistikken, handler det også om at vi må gjøre veien fra å være flyktning til en skattebetalende og integrert borger kortest mulig. Det var derfor Høyre i regjering, sammen med Kristelig Folkeparti, Venstre og Fremskrittspartiet, sørget for at vi fikk gjort om på hele integreringsløpet, slik at vi begynte integreringen allerede i mottakssystemet, slik at vi sørget for at de lange køene med folk som trengte å bosettes, ble tatt ned, og folk ble bosatt raskere i godt samarbeid med kommunen, og at vi gjorde om på hele introduksjonsprogrammet – med hurtigspor, med å sørge for at det er et godt samarbeid med næringslivet, at man har praksisplasser, og at man kan gi en mer differensiert opplæring.

Derfor må jeg si at det blir litt lettvtint, kanskje mer enn litt lettvtint, det blir veldig lettvtint – jeg må ende opp

der, president – fra Arbeiderpartiet ved representanten deres fra Oslo, som står her og henviser til egne forslag som ble nedstemt av Høyre, uten å nevne at dette er forslag som i sin substans enten allerede var gjennomført eller under arbeid. Det tror jeg hadde tjent debatten. Forslagene er jo gode, ellers hadde de ikke vært gjennomført eller under arbeid. La meg nevne f.eks. samfunnskunnskap i mottak, norskopplæring, gjøre om introduksjonsprogrammet, hurtigspor mens man er i programmet, mer differensierte løp, samarbeid med næringslivet, praksisplasser, samarbeid med frivilligheten, et godt samarbeid med grunnskolen, hvor grunnskolen igjen har en god dialog med foreldrene, slik at man kan knytte disse løpene sammen – og jeg kunne ha fortsatt.

Jeg håper at vi i debatten videre heller kan se på hvordan vi kan samle krefter, istedenfor å vise til feilaktige voteringsgjengivelser.

Mari Holm Lønseth (H) [13:03:36]: Solberg-regjeringen valgte å flytte ansvaret for integrering til Kunnskapsdepartementet nettopp fordi utdanning er avgjørende for å lykkes med integreringen. Jeg vil bare understreke at det også er bakgrunnen for at jeg stiller spørsmålet i dag, som også handler om hvordan man vil sikre at de verktøyene som faktisk ligger på Kunnskapsdepartementets område, ikke forsvinner eller blir nedprioritert i det videre arbeidet.

Man ser jo at de viktigste tiltakene for å lykkes med integreringen på sikt, nemlig kompetanse og utdanning, ikke lenger er en del av det konstitusjonelle ansvaret til statsråden som har ansvaret for integrering. Faktisk er det sånn at når man tar opp den debatten og prøver å se bredden i det, i det Høyre og jeg mener er de viktigste tiltakene for å lykkes, så får man heller en henvisning til at spørsmålet eller debatten kanskje skulle vært rettet til en statsråd med et annet konstitusjonelt ansvar. Det er egentlig det som begrunner hele den bekymringen Høyre har for hvorvidt man vil ivareta kunnskapsperspektivet i integreringspolitikken, på samme måte som Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har gjort i regjering. Det er også derfor både Venstre og jeg i salen her viser den bekymringen som vi gjør.

Jeg vil samtidig få lov til å takke for debatten. Det er viktig for meg å understreke, siden det ligger litt under hos flere av representantene fra Arbeiderpartiet, at dette spørsmålet stilles ikke på grunn av hvem det er som er statsråd, at man ikke har tillit til at statsråd Hadia Tajik vil ha et ektefølt engasjement og jobbe for god integrering. Det handler rett og slett om at verktøyene for å lykkes med integreringen på lang sikt nå ikke lenger ligger hos den statsråden som har det konstitusjonelle ansvaret for integreringen. Jeg ser likevel med glede at mye av det som har vært Solberg-regjeringens integreringspoli-

tikk, gjentas som også å være førende for de neste årene. Det betyr at vi etter hvert kan begynne å se resultatene av de store integreringsreformene Solberg-regjeringen har gjennomført, til det beste for dem som har kommet til Norge, og også til det beste for det norske samfunnet.

Jeg mener at Høyre selvfølgelig også skal være konstruktive når man får nye faglige anbefalinger om hvorvidt det er andre tiltak vi skal innføre i integreringspolitikken framover. Vi vil alltid være opptatt av å finne nye tiltak som gjør at enda flere kan delta aktivt i samfunnslivet, og det ser jeg fram til å diskutere mer med statsråden i tiden framover.

Statsråd Hadia Tajik [13:06:37]: Representanten Holm Lønseth seier at det viktigaste for å lykkest med integrering er kompetanse, og representanten Grunde Almeland seier at billetten inn til integrering og arbeid er kompetanse. Dei har heilt rett i at kompetanse er viktig, men det er på ingen måte det einaste som er viktig for å kunna ha ein reell sjanse i Noreg. Dei barrierane som folk møter, kan vera ganske ulike.

Det at førre regjering la integreringsporteføljen til kunnskapsområdet, går eg ut frå ikkje betyr at dei meiner at dei andre barrierane ikkje er viktige. Ein kan ikkje leggja til grunn at den førre regjeringa f.eks. meiner at diskriminering i arbeidslivet ikkje er viktig, sjølv om ein jo ser at det er grundig dokumentert at folk med innvandrarakgrunn kan oppleve diskriminering i arbeidslivet. Forskarane Arnfinn H. Midtbøen og Jon Rogstad har f.eks. undersøkt denne forma for diskriminering ved å senda fiktive jobbsøknader til reelle utlysningar, og dei såg i undersøkinga si, frå 2012, at sannsynet for å verta kalla inn til intervju vart redusert med omlag 25 pst. for dei med innvandrarakgrunn.

Dagens regjering ønskjer å laga ein handlingsplan for å kjempa mot rasisme. Eg går ut frå at førre regjering ikkje var for rasisme eller diskriminering i arbeidslivet, sjølv om porteføljen då låg ein annan stad.

Representanten Margret Hagerup var inne på ei rekke nyttige refleksjonar, men eg meiner at i tillegg til den barrieren som diskriminering kan utgjera, kan helse òg vera ein barriere. Ein veit at folk som nyleg har kome til Noreg, kan bera med seg ein bagasje som kan krevja tett oppfølging knytt til psykisk helse. Me veit at ein tredje barriere som folk med innvandrarakgrunn kan møta, er kultur, altså eigen kulturell bagasje, når ein ser at f.eks. norskfødde jenter med innvandrarakgrunn deltek noko mindre i arbeid eller utdanning etter fylte 25. Dette er òg barrierar det er viktig å snakka om for å klara å bidra til at fleire får eit fotfeste i arbeidslivet og får moglegheita til å verta integrerte.

Eg meiner det òg hos førre regjering er gode initiativ som det er flott å dra fram, som òg representanten Grun-

de Almeland gjer. Men talas tale er veldig tydeleg, og eg skulle gjerne likt å vita – i ein framtidig debatt – kva dei sjølve tenkjer om at halvparten av sosialhjelpsmottakane er fødte i utlandet – etter åtte år med høgrestyre, med støtte frå bl.a. Venstre.

Til slutt: Representanten Grunde Almeland sa at han ikkje skulle avsløra for Senterpartiet at underteikna omtalte seg sjølv som Arbeidarpartiet – for det var det eg gjorde. Eg representerer Arbeidarpartiet, og det er heilt riktig at me samarbeider godt med Senterpartiet, men me er altså ikkje sjølvutslettande. Me er integrerte, men me er ikkje assimilererte.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten er avsluttet.

Sak nr. 4 [13:09:44]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Mímir Kristjánsson om å hindre at AAP-mottakere blir kastet ut i fattigdom (Innst. 36 S (2021–2022), jf. Dokument 8:10 S (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [13:10:02]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken, Kirsti Bergstø, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Birgit Oline Kjerstad om gjenoppretting av kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere (Innst. 35 L (2021–2022), jf. Dokument 8:2 L (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
Stortinget tar pause fram til votering kl. 14.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 13.11.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 14.

President: Morten Wold

Votering

Presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering over sakene nr. 2–6 på dagens kart. Sak nr. 1 ble behandlet ved møtestart.

Votering i sak nr. 2, debattert 25. november 2021
Debatt om utenriksministerens redegjørelse

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2021, som ble holdt i Stortingets møte den 23. november 2021, vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

I sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 4, debattert 25. november 2021

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Mímir Kristjánsson om å hindre at AAP-mottakere blir kastet ut i fattigdom (Innst. 36 S (2021–2022), jf. Dokument 8:10 S (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:10 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Mímir Kristjánsson om å hindre at AAP-mottakere blir kastet ut i fattigdom – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5, debattert 25. november 2021

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken, Kirsti Bergstø, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Birgit Oline Kjerstad om gjenoppretting av kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere (Innst. 35 L (2021–2022), jf. Dokument 8:2 L (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:2 L (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken, Kirsti Bergstø, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Birgit Oline Kjerstad om gjenoppretting av kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 6 [14:02:58]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdig behandlet. – Forlanger
noen ordet før møtet heves? Så synes ikke, og møtet er
hevet.

Møtet hevet kl. 14.03.

